

**”Ja eihän mulla muuta elämää ookaan, että käy
töissä, ja sit mä teen näitä koulujuttuja”**

– väyläopiskelijoiden navigointia avoimen yliopiston kentällä

Kasvatustieteiden laitos
pro gradu -tutkielma
Kasvatustiede

Laatija:
Erika Carlson

1.10.2024
Turku

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Pro gradu -tutkielma

Oppiaine: Kasvatustiede

Tekijä: Erika Carlson

Otsikko: ” Ja eihän mulla muuta elämää ookaan, että käy töissä, ja sit mä teen näitä koulujuttuja”
– väyläopiskelijoiden navigointia avoimen yliopiston kentällä.

Ohjaaja: KT, dosentti Nina Haltia

Sivumäärä: 66 sivua

Päivämäärä: 1.10.2024

Avainsanat: korkeakoulutus, avoin yliopisto, tasa-arvo, pääomat

Tiivistelmä

Tämä pro gradu tutkielma tarkasteli korkean statuksen alan väyläopintoja suorittavia tutkintotavoitteisia opiskelijoita. Tutkimuksessa keskityttiin taloudellisiin, sosiaalisiin ja kulttuurisiin tekijöihin, jotka määrivät väyläopiskelijoiden kokemuksia ja menestystä avoimessa yliopistossa.

Tutkimuksen aineisto kerättiin haastattelemalla yhdeksää väyläopiskelijaa kilpailullisella alalla. Haastattelut toteutettiin osana Vaihtoehtoiset reitit yliopistoon ja korkeakoulutukseen pääsyn tasa-arvo (VAIHTAS) -hanketta. Tutkimuksen toteutus nojasi laadullisiin menetelmiin ja haastattelut suoritettiin teemaattisina elämäntilanteina narratiivisina haastatteluina.

Analyysissa hyödynnettiin Bourdieun käsitteitä taloudellisesta, kulttuurisesta ja sosiaalisesta pääomasta. Tulokset osoittivat, että opiskelijat pitivät väylään liittyviä opintomaksuja kohtuullisina, vaikka maksullisuuden eriarvoistava piirre tunnistettiin. Työssäkäynti mahdollisti opiskelun, mutta ajanhallintaongelmat ja joustamattomat opiskelukäytänteet koettiin haasteellisiksi. Sosiaalisen pääoman lähteenä korostuivat läheiset ihmissuhteet, kun taas verkostoituminen ja opiskelijakulttuuriin integroitumista ei koettu väyläopintoihin kuuluvana.

Tulokset myös osoittivat, että väyläopiskelijat korostivat kilpailullisuutta ja yksilöllisen suorituskyvyn vaadetta. Tämä heijastaa laajempaa yhteiskunnallista kyvykkyydiskurssia, jossa yksilön odotetaan kehittävän yrittäjämäisiä ominaisuuksiaan menestyksen takaamiseksi. Taloudelliset, sosiaaliset ja kulttuuriset resurssit näyttäytyvät opiskelijoiden navigoidessa väyläopintojen kentällä, ja näiden resurssien puutteet tai hyödyntämismahdollisuudet määrivät opiskelijoiden onnistumisia ja menestystä.

Tämä tutkimus avaa avoimen yliopiston väyläopiskelijoiden kokemuksia ja valaisee, miten taloudelliset, sosiaaliset ja kulttuuriset pääomat osaltaan määrivät heidän menestystään ja kohtaamiaan haasteita. Tulokset korostavat tarvetta jatkaa avoimen väylän kehittämistä ja seurantaa, jotta kaikille varmistuu yhdenvertaiset mahdollisuudet korkeakoulutukseen.

Sisällysluettelo

1	Johdanto	4
2	Kasvatussosiologinen näkökulma korkeakouluun pääsyyn	6
2.1	Tasa-arvon merkitys ja traditio	7
2.2	Tasa-arvo korkeakoulutukseen pääsyssä ja opiskelijavalinnoissa	9
2.3	Pääomien merkitys korkeakoulun hakeutumisprosessissa	11
3	Avoimen väylä yliopistoon hakeutumisen mahdollisuutena	15
3.1	Yleiskatsaus avoimessa yliopistossa opiskeluun	16
3.2	Avoimen yliopiston väylä aiemman tutkimuksen valossa	17
3.3	Väylä hakutapana yliopistoon	19
4	Tutkimuksen toteutus	22
4.1	Tutkimuskysymykset	23
4.2	Tutkimuksen aineisto	23
4.3	Aineiston analyysi	26
5	Tulokset	29
5.1	Väyläopiskelun taloudelliset reunaehdot	30
5.1.1	Opiskelu investointina itseen	30
5.1.2	Työssäkäynti opintojen mahdollistajana	33
5.2	Sosiaaliset suhteet väyläopintojen kontekstissa	35
5.2.1	Sosiaalisten verkostojen rooli ja yksilölliset haasteet	36
5.2.2	Kilpailua ja yhteisöllisyyttä opiskelun reuna-alueella	37
5.2.3	Kuuluvuuden tunne väyläopintojen kontekstissa	39
5.3	Navigoinnin taito avoimen väylällä	41
5.3.1	Sosiaalisen taustan merkitys väyläopintojen kentällä	41
5.3.2	Elämäkokemus ja avoimen väylän tarjoama toinen mahdollisuus	43
5.3.3	Väyläopinnot kulttuurisena pääoman kerryttämisen osana	45
5.3.4	Henkilökohtaiset ominaisuudet kulttuurisina pääomina	47
6	Pohdinta	50
6.1	Johtopäätökset	51
6.2	Tutkimuksen luotettavuus	54
6.3	Jatkotutkimusaiheet	55
	Lähteet	56
	Liitteet	61
	Liite 1. Haastattelurunko	61
	Liite 2. Tieteellisen tutkimuksen tietosuojailmoitus	63
	Liite 3. Haastattelukutsu	66

1 Johdanto

Yhdeksi aikuiskoulutuksen osaksi kuuluu avoin yliopisto-opetus. Avoimen yliopiston perusajatus on tarjota mahdollisuus yliopistotasoiseen koulutukseen kenelle tahansa ilman vaatimuksia aiemmasta koulutuksesta tai kokemuksesta (Haltia, 2016). Avoin yliopisto vastaa myös yhteiskunnalliseen tarpeeseen nostaa osaamista ja yleistä koulutustasoa (Valtioneuvosto, 2023). Avoimella tutkintoväylällä tarkoitetaan uolestaan valintatapaa yliopistojen tutkintokoulutuksiin. Väylältä haku perustuu avoimessa suoritettuihin opintoihin. Avoimien väylien suosio on viime vuosina noussut ja korkeakoulut ovat alkaneet suunnitella ja kehittää avoimen väylää yhtenä valintatapana.

Useissa tutkimus- ja selvityshankkeissa on käsitelty saavutettavuutta, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvon toteutumista korkeakoulutuksessa (Karhunen ym., 2022; Kosunen, 2021; Nori ym., 2021) Korkeakoulukoulujen opiskelijavalintauudistusta ja aikuisopiskelijoiden opiskelumahdollisuuksia käsittelevää tutkimuskirjallisuutta löytyy myös monipuolisesti (ks. esim. Haltia & Lahtomaa, 2019; Haltia ym., 2019; Karhunen ym., 2022). Myös avoimen yliopiston opiskelijoiden kokemuksia on tutkittu, kuten millaisia merkityksiä avoin yliopisto ja avoimen väylä saavat avoimen väylän kautta valittujen aikuisopiskelijoiden koulutus- ja työurilla (Lahtomaa, 2023), siirtymässä avoimelta väylältä tutkinto-opiskelijaksi (Hurri, 2003; Pietiläinen, 2005) tai laajoihin elämäkertakirjoitelmiin ja rekisteriaineistoon nojautuvat tutkimukset, joiden kautta piiryy moninainen kuva avoimen yliopiston opiskelijoista (Alho-Malmelin, 2010; Rinne ym., 2003).

Avoimessa yliopistossa ei voi tutkintoa suorittaa, vaan tutkinto-oikeuden saamiseksi henkilön on hakeuduttava erikseen tutkinto-opiskelijaksi. Yliopistoilla on autonominen valta määrittellä tiedealakohtaiset tutkinto-oikeuteen vaadittavat valintakriteerit. Mahdollisuuksien tasa-arvo ei tästä näkökulmasta siis vielä takaa osallistumisen tasa-arvoisuutta (Haltia, 2016.) Avoin väylä kuitenkin mahdollistaa pääasiallisten opiskelijavalintatapojen rinnalla vaihtoehtoisen, näyttöön perustuvan valintatavan.

Koulutuksen ja työelämän dynaaminen luonne sekä toisaalta jatkuvan oppimisen ideaali, luovat tarpeen saada lisää tietoa, millaisia mahdollisuuksia ja haasteita avoin yliopisto ja avoimen väylä luovat (Lahtomaa, 2023, s. 43). Koulutukselle annetut merkitykset ilmentävät kuvaa siitä, ketkä voivat jatkokouluttautua ja millaiset koulutusvalinnat kullekin on mahdollisia (Haltia, 2016). Tämä kysymys nousee erityisen tärkeäksi, koska ilmassa on

koulutuspoliittisia signaaleja, jotka viittaavat epätasa-arvoistaviin käytäntöihin. Hallitus nosti keväällä avoimen korkeakouluopetuksesta perittävää enimmäismaksua 15 eurosta 45 euroon yhtä opintopistettä kohden ja samalla aikuiskoulutustuki lakkautettiin (Valtioneuvosto, 2023). Päätökset heijastelevat laajempaa yhteiskunnallista suuntausta, jossa korostuu lisääntynyt yksilöllisen vastuun ja kilpailullisuuden diskurssi (Kinnari, 2020, s. 314). Tämän puhettavan taustalla on oletus, että korkeakoulutukseen hakeutuminen ja siinä menestyminen ovat ensisijaisesti yksilön omalla vastuulla. Tällainen kehitys herättää myös kysymyksiä hyvinvoinnin näkökulmasta: pystyykö talouskasvua ja materiaalisia arvoja korostava yhteiskunta vastaamaan yksilön subjektiivisen hyvinvoinnin haasteisiin (Salonen & Joutsenvirta, 2020).

Tämän pro gradun taustalla on Turun yliopiston vaihtoehtoiset reitit yliopistoon (VAIHTAS)-hanke. Keskityn selvittämään avoimen yliopiston väylän tarjoamia mahdollisuuksia ja haasteita korkeakoulutuksen saavutettavuuden näkökulmasta, erityisesti kilpailullisen opintoalan väyläopintojen kontekstissa. Aineistona ovat väyläopiskelijoiden haastattelut. Laadullinen haastattelututkimus tarjoaa syvällisen ymmärryksen opiskelijoiden lähtökohdista, elämäntilanteista ja tavoitteista. Keskiössä on kysymys siitä, millaisia opiskelijoita väylän kautta pyrkii tutkinto-opiskelijoiksi, millaisia kokemuksia heillä on opintopolustaan ja millaisia resursseja väyläopinnoissa menestyminen vaatii. Pyrin syventämään ymmärrystä opiskelijoiden mahdollisuuksista päästä korkeakoulutukseen sekä tarkastelemaan, millaisia etuja he saavat yliopistosta saaduista todistuksista ja oppiarvoista (Haltia, 2016).

Tutkimuksessani tarkastelen väyläopiskelua kasvatussosiologisen näkökulman kautta. Bourdieulainen näkökulma korkeakoulutuksen kontekstissa korostaa pääomien roolia hakeutumisessa korkeakoulutukseen. Taloudellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen pääoma määrittelevät yksilön mahdollisuuksia ja resursseja korkeakoulutuksen kentällä, samalla ne auttavat tunnistamaan koulutusjärjestelmän valikoivia mekanismeja, jotka saattavat vahvistaa eriarvoisuutta (Kosunen & Seppänen, 2015; Reay, 2018). Parhaimmillaan avoimen väylä lisää koulutuksellista tasa-arvoa, tuoden korkeakoulutukseen ihmisiä, joille muut hakutavat eivät ole mahdollisia. Tämä tutkimus tuottaa tietoa, jota voidaan käyttää väylän kehittämisessä.

2 Kasvatussosiologinen näkökulma korkeakouluun pääsyyn

Korkeakoulujen pääsyn edellytykset ilmenevät monista näkökulmista, joita voidaan tarkastella tasa-arvon näkökulmasta. Laadullinen tutkimukseni kiinnittyy kasvatussosiologiseen näkökulmaan. Sosiologinen näkökulma korostaa yksilöiden ja yhteisöjen kykyä muokata ja muuttaa ymmärrystään ja merkityksiään ajan ja kontekstin mukaan. Ihmisten käsitykset maailmasta, yhteiskunnasta ja kulttuurista eivät ole pelkästään objektiivisia tosiasioita, vaan ne rakentuvat yhteisen kulttuurin, yhteisön ja yksilöiden vuorovaikutuksessa (Riehl, 2001). Kasvatussosiologinen lähestymistapa auttaa ymmärtämään paremmin koulutuksen roolia yhteiskunnassa, sosiaalista eriarvoisuutta koulutuksessa sekä koulutusjärjestelmän rakenteita ja toimintaa.

Luku etenee siten, että aluksi tarkastelen yleisesti tasa-arvon traditiota korkeakoulun kontekstissa. Suomessa koulutuspolitiikan tavoitteena on ollut sosiaalisen oikeudenmukaisuuden edistäminen ja korkeakoulutuksen saavutettavuus perustuu laajasti määriteltyyn korkeakoulukelpoisuuteen ja tutkintokoulutuksen maksuttomuuteen (Järvinen, 2023 s. 6; Välimaa & Muhonen, 2018). Luvun keskiosassa esittelen yleisesti tasa-arvo tutkimusta korkeakoulun pääsyn kontekstissa. Luvun loppuosassa esittelen bourdieulaista näkökulmaa korkeakoulutukseen hakeutumisen ja pääsyn yhteydessä. Bourdieulainen näkökulma korostaa eri pääomien ja habituksen roolia koulutukseen hakeutumisessa ja siellä menestymisessä. Lähestymistapa auttaa ymmärtämään kasvatussosiologisesta näkökulmasta eri pääomien vuorovaikutusta ja korostaa koulutusjärjestelmän valikoivien mekanismien roolia eriarvoisuuden ylläpitäjinä.

2.1 Tasa-arvon merkitys ja traditio

Korkeakoulun kontekstissa tasa-arvo tarkoittaa yhdenvertaisia mahdollisuuksia koulutukseen pääsyyn ja menestymiseen riippumatta henkilön taustasta tai ominaisuuksista. Korkeakouluun valikoituminen ja pääsy ovat monimutkaisia tasa-arvon kysymyksiä, jotka liittyvät yksilöllisiin ja yhteiskunnallisiin tekijöihin. Historiallisesti katsottuna koulutuspolitiikkaa on ohjannut yhteiskuntapolitiikan suunnanmuutokset sekä kansallisesti että kansainvälisesti (Välimaa & Muhonen, 2018). Suomessa erityisesti 1970-luvulla korkeakoulutuksen saavutettavuus ja saatavuus paranivat merkittävästi, kun korkeakouluihin pääsyä laajennettiin. Oppilaitosten määrän kasvu ja opintotukijärjestelmän kehitys tukivat tätä kehitystä (Silvennoinen ym., 2016). Yleisesti koulutuspolitiikan tavoitteena on ollut sosiaalisen oikeudenmukaisuuden edistäminen. Koulutuksen epätasa-arvon vähentäminen ja mahdollisuuksien tasa-arvo perustuvat laajalti yhteisesti hyväksytyihin periaatteisiin, kuten julkisen ja tasavertaisen koulutusjärjestelmän edistämiseen (Power, 2012, s. 489). Perinteisen tasa-arvotradition näkökulmasta mahdollisuuksien ovien avoimena pitäminen kaikille heijastelee siten eurooppalaisten tasa-arvoarvojen ja elinikäisen oppimisen periaatteiden mukaista ajattelua (Haltia ym., 2021, s. 18).

Lesley Jacobs (2013) määrittää koulutukseen pääsyn tasa-arvoa kolmen ulottuvuuden: menettelyn reiluuden, taustaa koskevan reiluuden ja panosten reiluuden kautta. Menettelyn reiluus viittaa periaatteisiin ja käytäntöihin, jotka ohjaavat koulutuskilpailua ja valintamenettelyä koulutukseen. Koulutukseen pääsy perustuu tiettyihin mitattaviin kriteereihin, kuten tutkintotodistuksiin tai valintakoemenestykseen. Menettelyn reiluus korostaa, että säännöt on oltava samat kaikille hakijoille ja että valintaprosessi on avoin ja läpinäkyvä. Taustaa koskeva reiluus käsittää sen, että kaikilla kilpailijoilla on tasavertaiset mahdollisuudet osallistua koulutuskilpailuun. Vaikka säännöt olisivat samat, tilanne ei silti välttämättä ole oikeudenmukainen, jos hakijat tulevat erilaisista sosiaalisista ja koulutuksellisista taustoista. Esimerkiksi pääsykokeet voivat asettaa hakijat eriarvoiseen asemaan riippuen heidän lähtökohdistaan, kuten maksullisten valmennuskurssien, tai kulttuurisista ja kielellisistä eroista johtuen (Kosunen & Seppänen, 2015; Kosunen ym., 2021; Kosunen ym., 2022). Panosten reiluus liittyy siihen, mitkä ovat kilpailun panokset ja mitä voitto tai häviö kilpailussa merkitsevät. Panosten reiluus edellyttää, että kilpailuun liittyvä riski on kohtuullinen, että panokset ovat tasapuoliset ja että kilpailun tuloksilla ei ole kohtuutonta vaikutusta tuleviin mahdollisuuksiin. (Jacobs, 2013, s. 42-45.)

Myös McCowan (2016) tarkastelee korkeakoulutukseen pääsyn ja oikeudenmukaisuuden teemoja kolmen ulottuvuuden: saatavuuden, horisontaalisuuden ja saavutettavuuden kautta. Saatavuus viittaa korkeakoulupaikkojen määrään, horisontaalisuus koulutusalojen laatuun ja arvostukseen, ja saavutettavuus koulutuksen pääsyn esteiden poistamiseen. Näiden ulottuvuuksien välillä on osittain limittyvyyttä, esimerkiksi horisontaalisuus ilmenee myös siinä, miten eri alojen monipuolinen saatavuus toteutuu. McCowanin (2016) erittelyn mukaisen horisontaalisuus-ulottuvuuden osalta on huomattava, että Suomessa korkeakoulujen myöntämien tutkintojen laatuun luotetaan työmarkkinoilla. Se, mistä nimenomaisesta suomalaisesta korkeakoulusta opiskelija saa tutkintonsa, ei ole hänen työllistymisensä kannalta merkittävä tekijä. Korkeakoulututkintoa ylipäätään pidetään Suomessa yleisesti eräänlaisena ajokorttina omalle alalle (Kosunen, 2021, s. 18.) Sen sijaan opintoalojen osalta on havaittu olevan statuseroja erityisesti niin sanottujen hakupaine- tai eliittialojen (lääketiede, oikeustiede, kauppatiede, tekniikan alat) sekä yliopisto- ja ammattikorkeakoulututkintojen välillä (Nori ym., 2021, s. 33-34).

Suomessa laajasti määritelty yleinen korkeakoulukelpoisuus, lukukausimaksuttomuus ja opintotukijärjestelmä ovat keinoja, joiden tarkoitus on tukea taustaa koskevaa reilua ja koulutuksen saavutettavuutta (Haltia ym., 2019; s. 277; Järvinen, 2023). Suomessa ei peritä lukukausimaksuja suomalaisilta opiskelijoilta, ja Euroopan Unionin ulkopuolelta tulevilta tulevilta opiskelijoilta vain vieraskielisestä koulutuksesta. Opintojen aikaiseen rahoitukseen on tarjolla opintotuki, mutta korkeakouluopiskelijoiden työssäkäynti on kuitenkin varsin yleistä, sillä opintoja ei välttämättä pystytä rahoittamaan vain opintotuella, tai ei haluta ottaa opintolainaa (Kosunen, 2021, s. 18). Perhetaustan merkityksestä on myös näyttöä; yksityisiä yliopiston pääsykokeisiin valmentavia kursseja hyödyntävät erityisesti hyväosaisten perheiden lapset (Kosunen ym., 2021).

Panosten reiluus näkyy siinä, että kaikilla on yhdenvertaiset mahdollisuudet hyödyntää koulutusta riippumatta aikaisemmista päätöksistä, ja koulutuksen valinta voi tapahtua uudelleen myöhemmin elämässä (Haltia ym., 2019, s. 286-287). Menettelyn reilua voidaan tarkastella meritokraattisten, kykyihin ja ansioihin perustuvien valintakriteerien kautta. Meritokraattisten valintakriteerien nähdään edustavan oikeudenmukaisuuden ydinajatusta. Toisaalta hakijoiden on erottauduttava ja osoitettava vahvuuksiaan, mikä saattaa suosia etuoikeutettuja hakijoita. Rajallinen opiskelijamäärä yliopistoissa myös lisää kilpailua, erityisesti suosituilla aloilla, mikä voi estää tasa-arvoisen mahdollisuuden saavutettavuutta (Haltia ym., 2019, s. 277, 286). Lisäksi nykyinen koulutuspolitiikka mukailee

uusliberalistista ideologiaa, joka korostaa henkilökohtaisten valintojen merkitystä ja yksilöllistä arviointia. Tämä ilmenee korostetussa puhettavassa yksilöllisestä vastuusta ja kilpailusta, mikä saattaa luoda esteitä tietyille ryhmille koulutukseen pääsulle ja vaarantaa mahdollisuuksien tasa-arvon (Kinnari, 2020; Haltia ym., 2023, s. 683).

2.2 Tasa-arvo korkeakoulutukseen pääsyssä ja opiskelijavalinnoissa

Korkeakoulujen pääsyn tasa-arvoa koskeva tutkimus on merkittävää yhteiskunnallisen koulutuksellisen tasa-arvon ymmärtämisen ja edistämisen näkökulmasta. Korkeakoulujen pääsyn kontekstissa tasa-arvoa voidaan tarkastella monista näkökulmista, kuten pääsyyvaatimusten, valintakäytäntöjen ja niihin liittyvien mahdollisten esteiden kautta. Suomessa korkeakouluihin pääsyä leimaa kilpailu rajoitetuista opiskelupaikoista. Opiskelijavalintamekanismi, joka määrittelee säännöt ja kriteerit opiskelupaikkojen jakamiselle, on nähty keskeisenä tasa-arvon toteutumisen kannalta (Karhunen ym., 2022).

Useissa hankkeissa on käsitelty saavutettavuutta, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvon toteutumista korkeakoulutuksessa. Hankkeiden joukkoon kuuluvat muun muassa Korkeakoulutuksen saavutettavuus ja tasa-arvo Suomessa ja verrokkimaissa (GATE)-hanke (Nori ym., 2021), sekä opiskelijavalintauudistuksen seurantatutkimushanke 2020–2022 (Karhunen ym., 2022). Kosunen (2021) Kohti saavutettavampaa korkeakoulutusta ja korkeakoulua on opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama saavutettavuussuunnitelma. Suunnitelmassa tarkastellaan korkeakoulutuksen saavutettavuuden nykytilaa Suomessa tutkitun tiedon ja kansainvälisten vertailujen pohjalta. Lisäksi siinä esitetään tavoitteita, joilla pyritään edistämään korkeakoulutuksen saavutettavuutta, osallisuutta ja moninaisuutta. Toinen reitti yliopistoon - hanke vuosina 2018–2021 on puolestaan vastannut avoimen väylän kehittämistyöstä opiskelijavalintauudistuksen yhteydessä (Joutsen ym., 2020).

Saavutettavuussuunnitelman (Kosunen, 2021) havainnot sekä Norin ja kumppaneiden (2021) GATE-hankkeen tulokset osoittavat, että perhetaustan, sukupuolen mukaisen eriytymisen, maahanmuuttotaustaisuuden, toimintarajoitteisuuden ja vammaisuuden, kielellisiin, erilaisiin oppijoihin ja kulttuurisiin vähemmistöihin kuulumisen, sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuulumisen taustatekijöinä heikentävät korkeakouluun pääsyä.

Vuodesta 2016 alkaen Suomessa on otettu käyttöön ensikertalaiskiintiöt korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa. Kiintiöiden tarkoituksena on nopeuttaa erityisesti nuorten pääsyä korkeakouluun ja estää moninkertaista kouluttautumista. Tämä toimenpide ei ole osoittautunut

kovin tehokkaaksi keinoksi edistää uusien ylioppilaiden sijoittumista korkeakoulutukseen. Kuitenkin tilastot osoittavat, että erityisesti niin kutsutuilla statusaloilla, kuten lääke- ja oikeustieteissä, ensikertalaisten osuus on korkea. Lisäksi yliopistoihin ja korkean statuksen aloille hakeutuvat pääosin koulutettujen perheiden lapset. Tilastojen mukaan yliopistoon hakeutuminen on yleisempää perheissä, joissa vanhemmilla on korkeakoulututkinto. Vaikka koulutustaso ja sosioekonominen tausta voivat vaikuttaa päätökseen hakeutua korkeakouluun, itse opiskelupaikan saamiseen perhetaustalla ei ole merkittävää vaikutusta. Toisin sanoen, kun henkilö on päättänyt hakea korkeakouluun, perhetausta ei juuri vaikuta sisäänpääsyyn, sillä hakijoiden välillä ei ole merkittäviä eroja sisäänpääsyssä perhetaustasta riippuen (Nori ym., 2021, s. 76).

Opiskelijavalintauudistuksella, joka toteutettiin vuosina 2018–2021, pyrittiin helpottamaan nivelvaihetta korkeakoulutukseen siirtymisessä. Opiskelijavalintauudistuksen myötä todistusvalinta, jossa valinta perustuu ylioppilastutkinnon, on korvannut aiemman yhteispistevalinnan, eli todistuksen ja valintakokeesta muodostuneen pisteytyksen (Nori ym., 2021, s. 60–63). Tämän myötä akateemisen ja ammatillisen eriytymisen korostuminen on vahvistunut, korostaen ylioppilastutkinnon merkitystä ja rajoittaen esimerkiksi ammatillisen koulutuksen reittiä yliopistoihin entisestään (Haltia ym., 2018; Haltia ym., 2021). Perinteisesti valintakoetta on pidetty korkeakouluopiskelupaikkojen kilpailun oikeudenmukaisen jakamisen välineenä, samalla kun esimerkiksi avoimen yliopiston väylän merkitystä on kyseenalaistettu (Joutsen ym., 2020; Haltia, 2012; ks. myös Haltia, 2016). Uudistuksen myötä ylioppilastutkinto on asetettu keskiöön, mikä on jättänyt muut valintatavat vähemmän merkittäviksi.

Haltia kumppaneineen (2019) tarkastelevat analyysissään politiikkadokumenttien diskursiivisen luennan kautta sitä, miten aikuisuutta käsitellään opiskelijavalintauudistuksessa. Tarkastelu osoittaa, että opiskelijavalintauudistuksen keskeiset toimenpiteet ovat asettaneet aikuiset marginaaliseen asemaan kolmella tavalla. Ensinnäkin hakujärjestelmä kannustaa aikuisia ohjautumaan omille valintareiteilleen. Toiseksi hakijoiden kiintiöinnit kehystävät aikuiset positioon, joka ohjaa aikuisia ensisijaisesti tutkintokoulutuksen ulkopuolisiin koulutuksiin. Kolmanneksi opiskelijavalintakriteereiden muutos painottaa ylioppilastutkintoa neutraalina ja luotettavana mittarina, mikä entisestään vähentää aikuisten mahdollisuuksia (Haltia ym., 2019, s. 286). Analyysi todentaa, että uudistus on asettanut pääsykokeen ja ylioppilastutkinnon vastakkain, korostaen jälkimmäisen merkitystä. On selvää, että ylioppilastutkinto rajaa osan hakijoista ulos. Vaikka puheissa

viitataan muihin hakijaryhmiin ja heidän mahdollisuuksiensa varmistamisen tarpeeseen, ylioppilastutkinto nähdään ikään kuin ainoana luotettavana ja tasa-arvoisena valintatapana (Haltia ym., 2019, s. 283-284).

Korkeakoulutuksen tarjonnan laajetessa ja opiskelijakunnan monipuolistuessa viime vuosikymmeninä on tärkeää huomioida, miten koulutuspolitiikan toimet vaikuttavat eri ryhmien koulutusmahdollisuuksiin (Nori ym., 2021). Kuten havainnot osoittavat, opiskelijavalintauudistuksen ja korkeakoulumarkkinoiden kehityksen ei havaita automaattisesti parantavan saavutettavuutta tai vähentävän pääsyn epätasa-arvoa (McCowan, 2016). Keskeinen kysymys on, ketkä todella hyötyvät koulutusmahdollisuuksista ja miten pääsy korkeakouluihin ja opintoaloille muotoutuu eri ryhmille. Kuten Nori ym. (2021, s. 77–81) toteavat, lisätutkimusta tarvitaan korkeakoulujen opintoalojen ja erilaisten taustojen omaavien opiskelijoiden välisestä eriytymisestä. He korostavat että, saavutettavuuden kannalta tärkeää on kehittää ja ylläpitää vaihtoehtoisia väyliä ja valintamenettelyjä korkeakouluihin, sekä tutkia valintatapojen yksityiskohtia. Tutkimukseni vastaa osaltaan tähän tarpeeseen tarkastelemalla avoimen yliopiston kautta yliopistoon pyrkivien väyläopiskelijoiden kokemuksia ja selvittämällä, millaisena vaihtoehtoinen reitti yliopistoon heille näyttäytyy.

2.3 Pääomien merkitys korkeakoulun hakeutumisprosessissa

Korkeakoulutukseen pääsyn epätasa-arvoa tarkasteltaessa voidaan hyödyntää bourdieulaista näkökulmaa. Lähestymistapa perustuu tunnetun ranskalaisen sosiologi Pierre Bourdieun (1930–2002) ajatteluun. Bourdieulainen näkökulma korostaa pääomien ja habituksen roolia yhteiskunnan eri kentillä. Kentät ovat tiloja, joissa yksilöt ja instituutiot pyrkivät säilyttämään tai parantamaan asemaansa kentän sisällä käyttämällä eri pääomanmuotoja (O`Shea, 2020, s. 99). Bourdieun mukaan pääomat voidaan jakaa kolmeen perusmuotoon: taloudelliseen, kulttuuriseen ja sosiaaliseen pääomaan. Taloudellinen pääoma koostuu rahaksi vaihdettavissa olevista ja konkreettisesti omistettavista resursseista. Kulttuuripääoma puolestaan voi tietyissä tilanteissa muuttua taloudelliseksi pääomaksi esimerkiksi koulutustodistusten avulla. Sosiaalinen pääoma koostuu sosiaalisista asemista ja verkostoista, jotka voivat myös muuttua taloudelliseksi pääomaksi korkean yhteiskunnallisen statuksen kautta (Bourdieu, 1986.)

Habitus kuvaa yksilön sisäistettyä, mutta näkymätöntä rakennetta, joka ohjaa ajattelua, toimintaa ja preferenssejä (Reay, 2018). Yksilön sosiaalisesta taustasta periytyvät elementit muokkaavat habitusta ja vaikuttavat siihen, miten yksilö hahmottaa ja hyödyntää eri

sosiaalisten kenttien resursseja. Habitus toimii linkkinä yksilön ja sosiaalisten rakenteiden välillä, määrittäen, miten yksilö navigoi ja sopeutuu erilaisiin ympäristöihin, kuten koulutuskenttiin. Tämä yhteys näkyy erityisesti siinä, kuinka erilaiset pääomat määrittävät yksilön kykyä hyödyntää koulutusmahdollisuuksia. Koulutuksen kontekstissa voidaan tarkastella esimerkiksi sitä, mitä taloudellisia, sosiaalisia tai kulttuurisia pääomia yliopistokoulutukseen osallistuminen edellyttää (Liljander, 2012; Reay, 2015; 2021).

On tunnistettu, että taloudellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen pääoma, vaikuttavat yksilön perittyyn habitukseen ja kykyyn hakeutua ja menestyä korkeakoulutuksessa (Bathmaker ym., 2013; Kosunen & Seppänen, 2015; Mikkonen & Korhonen, 2018; Reay, 2018). Vaikka Suomi kohdentaa julkisia resursseja korkeakoulutuksen tasa-arvon edistämiseen, mikä poistaa taloudellisia esteitä ja mahdollistaa heikommista lähtökohdista tuleville opiskelijoille paremman pääsyn oppimis- ja verkostoitumisresursseihin (Haltia ym., 2023), eri pääomien puute voi silti synnyttää sosiaalista eriarvoisuutta ja ulossulkemista opiskelijoiden toimintaedellytyksissä (Bathmaker ym., 2013; Reay, 2021). Esimerkiksi maksulliset valmennuskurssit voivat taloudellisen luonteensa vuoksi toimia eräänlaisina kulutustuotteina, joihin kaikilla ei ole varaa (Kosunen & Haltia, 2018). Kosunen ym. (2022) havainnot puolestaan osoittavat, että alemmasta sosiaalisesta taustasta tulevat opiskelijat saattavat kokea opiskeluaikana raskaana taloudellisena taakkana, mikä voi muodostua esteeksi korkeakouluun hakeutumiselle. Lisäksi työn ja opiskelun yhdistäminen voi heikentää mahdollisuuksia kerätä muita pääomamuotoja, kuten sosiaalisia kontakteja ja verkostoja. Varakkaista perheistä tulevat saattavat saada taloudellista tukea ja voivat kerätä kokemuspääomaa palkattomista harjoitteluista ja muista aktiviteeteista ilman huolta elinkustannuksista (Bathmaker ym., 2013; Haltia ym., 2023; Reay, 2021.)

Aiemmat havainnot osoittavat, että perheen sosioekonominen asema, sosiaaliset verkostot ja kulttuuriset resurssit määrittävät merkittävästi yksilöiden näkemyksiä korkeakoulutuksen hyödyistä ja pääsyn keinoista (Nori ym., 2011; Kosunen & Seppänen, 2015; Reay, 2018; 2021). Perheen aiemmat kokemukset korkeakoulutuksesta vaikuttavat ylipäättään koulutusvalintoihin. Korkeakoulutukseen hakeutuminen ja pääsy on helpompaa perheissä, joissa on valmiuksia kouluttautumisen edistämiseen ja strategista tietoa opiskelusta (Kosunen & Seppänen, 2015; Mikkonen & Korhonen, 2018). Kulttuuriset pääomat kuten vanhempien koulutustausta, perheen arvot ja kulttuuriset traditiot muovaavat yksilön asenteita ja odotuksia korkeakouluopintoja kohtaan. Jos perheessä korostetaan korkeaa koulutustasoa ja akateemista menestystä, yksilö todennäköisesti kokee suurempaa motivaatiota ja saa enemmän tukea

yliopistoon hakeutumisessa (Kosunen & Seppänen, 2015; O'Shea, 2020). Yhtäältä, jos kulttuuriset pääomat eivät tue korkeakouluopintoja, yksilö saattaa kokea enemmän epävarmuutta ja kohtaa esteitä yliopistoon pyrkimisessä. Lisäksi peritty kulttuurinen ja sosiaalinen pääoma vaikuttavat opiskelukokemuksiin ja siihen, miten hankittu koulutus pääoma voidaan muuntaa taloudelliseksi ja sosiaalisiksi eduiksi. Korkeakoulutettujen vanhempien lapset hyödyntävät usein tietoja ja muita etuja, kuten taloudellista tukea ja sosiaalisia verkostoja, jotka auttavat heitä menestymään, ei vain korkeakouluun hakeutumisprosessissa, vaan myös työmarkkinoilla (Haltia ym., 2023).

Kulttuurisen, sosiaalisen ja taloudellisen pääoman ratkaiseva rooli korkeakouluun hakeutumisen ja pääsyn yhteydessä piilee siinä, että toisille koulutukselliset valinnan horisontit ovat lähtökohtaisesti väistämättä laajemmat kuin toisilla (Bathmaker ym., 2013; Haltia ym., 2023; Kosunen ym., 2022; O'Shea, 2020; Reay, 2018). Ne, joilla on enemmän resursseja, pystyvät hyödyntämään enemmän valinnan mahdollisuuksia, kun taas vähemmän etuoikeutetut kohtaavat rajoituksia ja esteitä. Lisäksi arvokkailla pääomilla voidaan nähdä hienovarainen piilotettu rooli. Esimerkiksi taloudellinen pääoma ei toimi yksinään, se kietoutuu yhteen sosiaalisen ja kulttuurisen pääoman kanssa, määrittäen sitä, miten opiskelija asemoituu ja menestyy hakeutumisprosessissa. Erilaisten resurssien ja pääomien hyödyntäminen ja toisaalta niiden kerryttämisen mahdollisuudet paljastavat sosiaalisen ulossulkemisen mekanismin, sen tuloksena saattaa syntyä osalle ryhmiä esteitä hakeutumiselle korkeakoulutukseen ja samalla rajoitettua pääsyä tärkeisiin verkostoihin (Kosunen & Seppänen, 2015; Kosunen ym., 2021; Kosunen ym., 2022; Reay, 2021; Pesonen ym., 2023).

Yhteenvedona voidaan todeta, että kulttuuriset, sosiaaliset ja taloudelliset pääomat antavat etua etuoikeutetuista taustoista tuleville opiskelijoille. Tämä johtaa positiiviseen kierteeseen, jossa riittäviä pääomia omaavat opiskelijat saavat etumatkan jo ennen yliopisto-opintojaan ja säilyttävät sen työmarkkinoilla, kun taas muiden opiskelijoiden on ponnisteltava enemmän saavuttaakseen sama hyöty koulutuksestaan (Haltia ym., 2023, s. 682). Korkeakouluun hakeutumisen ja pääsyn lähtökohtana toimii usein ajatus akateemisesta lahjakkuuden tunnistamisesta ja siihen liittyvistä ominaisuuksista. Tällöin aliarvioidaan, tai jopa jätetään huomioita kulttuurillisen, sosiaalisten ja taloudellisten pääomien vaikutus (Mikkonen & Korhonen, 2018; Reay, 2018). Toisaalta, kuten Haltia kumppaneineen (2023, s. 673) huomauttavat, suomalaisen sosiaalidemokraattisen politiikan pyrkimykset tasapainottaa eri taustoista tulevien opiskelijoiden resursseja voivat osaltaan lieventää tätä epätasa-arvoa.

Kuitenkin koulutusjärjestelmän valikoivat mekanismit saattavat vahvistaa eriarvoisuutta. Bourdieulainen lähestymistapa auttaa ymmärtämään eri pääomien vuorovaikutusta sekä selventää korkeakouluopiskelijoiden välistä kokemuksellisia eroja ja yhtäältä eroja ylläpitäviä mekanismeja.

3 Avoimen väylä yliopistoon hakeutumisen mahdollisuutena

Suomessa avoin yliopisto-opetus on osa aikuiskoulutusta, tarjoten mahdollisuuden yliopistotasoiseen koulutukseen kaikille, riippumatta aiemmasta koulutuksesta tai kokemuksesta (Haltia, 2012). Avoimen yliopiston opiskelijat ovatkin heterogeeninen ryhmä. Opintojen tavoitteena on kannustaa jatkuvaan oppimiseen, edistää korkeakoulutukseen osallistumista ja saavutettavuutta sekä monipuolistaa opiskelijavalintoja. Väylän merkitys yliopistoon hakeutumisessa onkin kasvanut vuosien varrella. (Joutsen, ym., 2020.)

Tämän luvun tarkoituksena on tarkastella aiemman tutkimuksen valossa opiskelua avoimessa yliopistossa. Tarkoitus on auttaa paitsi hahmottamaan tutkimuskentällä tehtyä aiheeseen kytkeytyvää tutkimusta, myös tunnistamaan tutkimusaukko, johon tutkimukseni pyrkii vastaamaan.

Alkuosassa lukua avaan yleiskatsauksen avoimessa yliopistossa opiskeluun ja sen roolia vaihtoehtoisena reittinä yliopistoon. Seuraavaksi tarkastelen yleisesti avoimesta yliopistosta tehtyä tutkimusta. Loppuosassa lukua peilaan väylää hakutapana ja sen erityispiirteitä perinteisiin hakutapoihin. Vaikka avoin yliopisto-opetus on lähtökohtaisesti maksullista eikä johda tutkintoon, avoimen väylä tarjoaa mahdollisuuden hakea tutkinto-opiskelijaksi ilman muodollisia pääsykokeita tai hakukelpoisuusvaatimuksia. Väylän tarjoamat mahdollisuudet voivat edistää korkeakoulutuksen saavutettavuutta ja jatkuvaa oppimista, mutta samalla väyläopiskelun maksullisuus voi toimia valikoivana tekijänä, vaikuttaen siihen, kuka pystyy hyödyntämään tätä reittiä tutkinto-opintoihin (Lahtomaa ym., 2024).

3.1 Yleiskatsaus avoimessa yliopistossa opiskeluun

Avoimen yliopisto-opetuksen keskeinen tavoite on tarjota mahdollisuus yliopistotasoiseen koulutukseen kaikille. Avoin yliopisto on osa maamme akateemisen aikuiskasvatuksen historiaa (Rinne, ym., 2003, s. 5). Käytännössä avoin yliopisto-opetus pitää sisällään yksittäisiä opintojaksoja, sekä kokonaisia opintokokonaisuuksia. Vuonna 2023 avoimen yliopisto-opetukseen osallistuneita opiskelijoita oli yhteensä 112 856 (Vipunen, 2023). Avoimen yliopiston opiskelijat ovat moninainen joukko, jossa voidaan tunnistaa erilaisia ryhmiä (Haltia & Lahtomaa, 2019, s. 230; ks. myös Rinne, 2003). Enemmistö avoimessa korkeakouluopetuksessa opiskelevista on työikäisiä ja työssäkäyviä naisia (Rinne ym., 2003; Haltia, 2012). Sukupuolijakauma avoimen yliopiston opiskelijoiden keskuudessa noudattaa yleisesti opiskelijarakenteen jakautumista, missä naiset ovat enemmistönä. (Vipunen, 2023). Lisäksi avoimen yliopiston opiskelijoilla on monenlaisia taustoja, elämäntilanteita ja tavoitteita (Alho-Malmelin, 2010; Haltia ym., 2014; 2018; Rinne ym., 2003).

Tutkimuskirjallisuuden pohjalta voidaan tunnistaa erilaisia ryhmittelyitä koskien avoimen yliopiston opiskelijoita. Rinteen (2003) laadullisen elämäntarina-aineiston perusteella opiskelijat jaettiin urasuuntautuneisiin, tutkintotavoitteisiin, muutoshakuisiin ja elämäntapaopiskelijoihin sen mukaan, mitä koulutus ja avoimen yliopiston opiskelu heille merkitsi (Rinne ym., 2003; ks. myös Alho-Malmelin, 2010). Urasuuntautuneet pyrkivät etenemään työelämässä. Heille kouluttautuminen on ensisijaisesti investointi työmarkkinapääomaan, joka mahdollistaa menestyksen työelämässä, kun taas tutkintotavoitteiset tähtäsivät yliopistotutkintoon. Muutoshakuiset opiskelijat etsivät ratkaisuja elämäntilanteensa haasteisiin, kun taas elämäntapaopiskelijoille opiskelu on rentouttava harrastus (Rinne ym., 2003 s. 120–153).

Myös Haltia kumppaneineen (2014) tunnistivat neljä opiskelijaryhmää: tutkinnon täydentäjät, itsensä kehittäjät, väylähakijat ja päävalinnan kautta hakijat. He analysoivat opiskelijoiden taustoja ja motiiveja ryhmittäin käyttäen ristiintaulukointeja. Suuri osa opiskelijoista oli aiemmin suorittanut korkeakoulututkinnon, ja heidän opiskelumotiivinsa liittyivät pääosin työelämään. Tämä tukee Alho-Malmelin (2010, s. 55), havaintoa siitä, että aikuiskoulutus keskittyy yleensä koulutettuihin ja hyvin työllistettyihin. Toisaalta Haltia (2014) tutkimuksessa merkittävä osuus oli myös opiskelijoilla, joiden opiskelumotiivina toimi varsinainen tutkinto. Uudemmassa tutkimuksessaan (Haltia ym., 2018) tulokset tukevat samansuuntaisia havaintoja; avoimen yliopiston opiskelijoiden merkittävimmät motiivit olivat

ammattillisen osaamisen kehittäminen, yleissivistys, tutustuminen oppiaineeseen tai alaan sekä opintojen liittäminen osaksi tutkintoa.

Repo kumppaneineen (2014) puolestaan tutkivat Helsingin avoimen yliopiston aikuisopiskelijoiden kohtaamia haasteita käyttäen sekä kvantitatiivista että kvalitatiivista lähestymistapaa. Heidän tutkimuksensa osoitti, että vastaajat pitivät suurimpana haasteena elämän eri osa-alueiden yhteensovittamista (ks. myös Alho-Malmelin, 2010). Vaikka vuorovaikutuksen, itseluottamuksen, motivaation ja opiskelukyvyn puutteet koettiin vähäisempinä ongelmina, opiskelijat kuitenkin tunnistivat näiden tekijöiden merkityksen opintojen esteinä.

Avoimessa yliopistossa opiskelu on lähtökohtaisesti maksullista Opintopisteiden hinnoittelusta päättävät yliopistot itsenäisesti. Yliopistot asettavat opintopisteiden hinnat omien raamiensa ja toisaalta valtion ohjeistusten ja suositusten mukaisesti. Maksullisuuden teema on ajankohtainen meneillään olevien koulutuspoliittisten linjausten myötä. Valtioneuvosto on hyväksynyt asetusmuutoksen, jonka myötä avoimen korkeakouluopetuksen enimmäismaksu nousee nykyisestä 15 eurosta 45 euroon opintopisteeltä (Opetus- ja kulttuuriministeriö OKM, VN/31464/2023). Korkeakoululla on jatkossakin valta päättää hinnoittelusta, mukaan lukien mahdollisuus tarjota opetusta alhaisemmalla hinnalla tai täysin maksuttomasti. Lahtomaan ja kumppaneiden (2024) tarkastelu tuottaa tuoretta tietoa opiskelijoiden kokemuksista avoimen yliopiston opintomaksuista. Tutkimus osoittaa, että opintomaksut voivat aiheuttaa ongelmia osalle opiskelijoista. Toisaalta opinnoista ja osaamisesta oltiin valmiit maksamaan, kun maksullista väylää tarkastellaan tutkintokoulutukseen pääsyn, sivistyksen hankkimisen tai työelämäosaamisen kehittämisen näkökulmista (Lahtomaa ym., 2024, s. 180).

3.2 Avoimen yliopiston väylä aiemman tutkimuksen valossa

Avoimessa yliopistossa opiskelu ei lähtökohtaisesti johda tutkintoon. Avoimen yliopiston tehtäviin kuuluvat muun muassa jatkuvaan oppimiseen kannustaminen, korkeakoulutukseen osallistumisen ja saavutettavuuden edistäminen, opiskelijavalinnan monipuolistaminen tutkintoon johtavassa koulutuksessa sekä yleissivistyksen lisääminen (Kosunen, 2021, s. 188). Avoimen tutkintoväylä vastaa saavutettavuuteen. Se on valintatapa, joka perustuu avoimessa yliopistossa suoritettuihin opintoihin.

Avoim yliopisto ja avoimen väylän historia juontaa 1970- ja 80-luvuille. Silloin avoimesta yliopistosta muotoutui koulutusmahdollisuus etenkin työikäisille. Mahdollisuudet laajenivat myöhemmin myös laajemmalle joukolle. Opetusministeriö pyrki kehittämään avoimen väylää 90-luvun puolivälissä yhdeksi varteenotettavaksi valintatavaksi yliopistoon, mutta sitä kuitenkin vastustettiin niin yliopistoissa kuin ylioppilaskunnissa. Väylää pidettiin tasa-arvoa uhkaavana markkinoituneena automaattiväylänä yliopistoon, jonka seurauksena yliopistot olisivat menettämässä autonomisen asemansa. (Haltia, 2012, s. 179.) Uhka ei kuitenkaan ole toteutunut, sillä Avoimen väylän sisäänottomäärä on säilynyt vuosikymmeniä hyvin pienenä (Joutsen, ym., 2020).

Toinen reitti yliopistoon (TRY) -hanke on opetus- ja kulttuuriministeriön korkeakoulutuksen kehittämishanke, jossa on pilotoitu avointa väylää valintatapana ja reittinä tutkintokoulutukseen muiden opiskelijavalintojen rinnalla. Vuonna 2020 avoimen väyliä kandidaatti- ja maisteriohjelmiin oli yli 200. Väylän kautta hakijoita oli 3460, joista 1340 valittiin tutkinto-opiskelijoiksi (Savela & Joutsen, 2020). Aloituspaikkatietojen esittämisessä on monenlaisia käytäntöjä. Nykyisellään onkin ollut hankalaa saada selvää kuvaa siitä, kuinka monta opiskelupaikkaa on tarjolla (Kosunen, 2021, s. 190). TRY-hankkeen keskeinen ajatus on ollutkin parantaa avoimen väylän saavutettavuutta selkeämmällä viestinnällä aloituspaikkamääristä (Savela & Joutsen, 2020).

Avoimen väylä lisää osallistumismahdollisuuksia korkeakoulutukseen (Haltia, 2016) ja sen merkitys tutkintoon johtavana reittivaihtoehtona onkin kasvanut viime vuosina (Joutsen, ym., 2020). Yhtenä syynä tähän on väylän tarjoama mahdollisuus joustavaan ja monimuotoiseen opiskeluun eri elämäntilanteissa. Lisäksi väylän tarjoama reitti on houkutteleva myös niille, jotka eivät ole ylioppilaita tai hankkineet korkeakoulutusta (Alho-Malmelin, 2010; Hurri, 2003; Piesanen, 2005).

Lahtomaa (2023) on tarkastellut avoimen väylän kautta valittujen aikuisopiskelijoiden neuvottelua koulutettavuudestaan ja työllistettävyydestään. Tulokset osoittavat, kuinka aikuisopiskelijat käyvät opintojen aikana prosessin, jossa he määrittelevät uudelleen suhdettaan yliopistokoulutukseen. Opintojen alkaessa kaikki opiskelijat eivät välttämättä usko täyttävänsä koulutettavuuden ihanteita ja ideaaleja ja saattavat epäillä opiskelutaitojaan yliopisto-opiskelijoina. Avoimen yliopiston opinnot kuitenkin tarjoavat mahdollisuuden testata näitä ajatuksia ja kehittää opiskelutaitoja, samalla rohkaisten hakeutumaan tutkinto-opiskelijaksi (s. 51.) Tutkimustulokset viittaavat siihen, että avoimen yliopiston opinnot

lisäävät opiskelijoiden uskoa omiin kykyihinsä ja työllistymismahdollisuuksiinsa, samalla kannustaen heitä jatkamaan tutkinto-opiskelijoiksi. Toisaalta haasteitakin saattaa muodostua, eikä integroituminen tutkinto-opiskelijaksi välttämättä toteudu aivan mutkattomasti (Alho-Malmelin, 2010; Hurri, 2003; Piesanen, 2005).

Tutkimukset osoittavat, että aikuisopiskelijoilla voi olla aiempaa koulutus- ja työuraa, mutta heiltä saattaa puuttua varsinainen korkeakoulututkinto. Uuden tutkinnon ja työkokemuksen yhdistelmä voi toimia erottavana tekijänä työmarkkinoilla. Lisäksi on havaittu, että tuore korkeakoulututkinto parantaa aikuisten neuvotteluasemaa työmarkkinoilla ja vähentää ikäsyrjintää (Isopahkala-Bouret & Siivonen, 2016.) Opiskelijan näkökulmasta avoimen yliopiston väylä tarjoaa siis erinomaisen mahdollisuuden tutustua kiinnostavaan alaan tai kehittää ammatillista osaamistaan ja asiantuntijuuttaan sekä lisäksi se toimii väylänä korkeakoulututkinnon suorittamiseen.

3.3 Väylä hakutapana yliopistoon

Hakemalla korkeakouluun suoraan lukion päättötodistuksella, ammatillisen koulutuksen kautta tai erilaisten valintakokeiden välityksellä, opiskelijat kohtaavat vaihtelevia pääsyvaatimuksia ja valintakriteereitä. Korkeakouluun hakiessaan opiskelijoilla on erilaisia reittejä valittavanaan, mutta keskeinen kysymys on, miten erilaiset hakijaryhmät voivat hakea korkeakouluun monipuolisesti ja miten eri hakutavat tukevat opiskelijoiden monimuotoisuutta ja tasa-arvoa. Avoimen väylä tarjoaa yhden vaihtoehdon esimerkiksi niille, jotka eivät koe olevansa valmiita tai kypsiä korkeakouluopintoihin suoraan lukion jälkeen, toisaalta myös jo työelämässä oleville, työttömille tai uramuutosta suunnitteleville. Väyläopinnot tarjoavat mahdollisuuden hakea yliopistoon ilman muodollisia pääsykokeita tai hakukelpoisuusvaatimuksia. Lisäksi ne yleisesti tarjoavat joustavan tavan sovittaa opintoja omaan elämäntilanteeseen ja aikatauluihin (Haltia & Lahtomaa, 2019; Haltia, 2012).

Avoimen väylän rooli ja merkitys vaihtelevat opintoaloittain ja korkeakouluittain. Joillakin aloilla, joissa hakijamäärä ylittää tarjolla olevien opiskelupaikkojen määrän, avoimen yliopiston kautta saavutettava sisäänpääsy voi olla haasteellista. Toisaalta aloilla, joilla on vähemmän hakijoita, avoimen yliopistoväylä voi olla merkittävä reitti opiskelupaikan saavuttamiseksi. (ks. Joutsen ym., 2020.) Yliopistoilla on autonominen valta määrittellä tiedealakohtaiset valintakriteerit tutkinto-oikeuteen (Haltia ym., 2019, s. 267). Yleisesti väylältä yliopistoon hakeminen perustuu suoritettujen opintojen määrään ja menestykseen. Hakukelpoisuuteen vaadittavien opintojen määrä on vaihdellut 6 opintopisteestä 180

opintopisteeseen (Savela & Joutsen, 2020). Suoritetut opinnot voidaan hyväksilukea osaksi tarvittavia opintopisteitä, mikäli myöhemmin aukeaa mahdollisuus siirtyä varsinaiseksi tutkinto-opiskelijaksi. Tämä voi nopeuttaa valmistumista verrattuna niihin, jotka hakevat tutkinto-opiskelijoiksi ilman aiempaa avoimen väylän opintotaustaa. Väylien välillä on eroja niiden vaatimissa opintopistemäärissä, sisäänotossa sekä siinä, millaiseen tutkintoon kyseinen väylä johtaa. (Haltia & Lahtomaa, 2020).

TRY-hankkeessa tunnistettiin karkeasti kolme päätyyppiä; aikataulutettu väylä, joustava väylä ja työelämälähtöinen väylä. Aikataulutettu väylämalli kattaa avoimen väylät, joissa opiskelijan on suoritettava avoimen yliopiston opinnot tietyssä ajassa. Opinnot on organisoitu tietyn ajan kuluessa suoritettavaksi ja tämän aikataulun noudattaminen on yksi osatekijä väyläkarsinnassa. Joustavan väylän opintojen aikataulu ei ole tiukasti määritelty tiettyyn ajanjaksoon, mikä mahdollistaa opiskelijoille joustavan suorittamisen. Opiskelija voi suorittaa tarvittavat opinnot itselleen sopivassa tahdissa ja hakea varsinaista opiskelupaikkaa sitten, kun nämä opinnot on suoritettu. Karsintaa voidaan tehdä esimerkiksi opintomenestyksen tai suoritettujen opintojen määrän perusteella. Kilpailullisten opintoalojen kiriteereissä korostuvatkin korkeat arvosanataavoitteet. Työelämälähtöisten väylien ensisijaisena tarkoituksena on huomioida työelämän tarpeet sekä aikuisten opiskelijoiden erilaiset elämäntilanteet.

Huomionarvoista väylien tyypittelyssä on, että opintojen sitominen tiettyihin kohderyhmiin on haasteellista siksi, että avoimen yliopisto-opetuksen perusajatukseen kuuluu avoimuus kaikille. On selvää, että tyypittelyt ovat osin päällekkäisiä ja limittyvät toisiinsa. (Haltia & Lahtomaa, 2020.) Kaiken kaikkiaan päätyypittely kuvastaa sitä, millaisin motiivein ja tavoittein opiskelijat avoimessa opiskelevat, lisäksi erilaiset väylämallit tukevat erilaisten kohderyhmien tavoitteita eri elämäntilanteissa.

Keskeinen kysymys väyläopintoihin hakutapana liittyy opintojen maksullisuuteen. On huomioitava, että tietyissä yliopistoissa opiskelijat ovat voineet saada hyvitystä opintomaksuista tietyin ehdoin päästessään tutkinto-opiskelijaksi (Joutsen ym., 2020). Väyläopintojensa aikana opiskelija ei kuulu opiskelijaetujen tai esimerkiksi opintotukijärjestelmän piiriin. Näin ollen väylää ei voida rinnastaa tutkinto-opiskeluun. Toisaalta on huomattava, että maksullisuus on jo nyt vaikuttanut korkeakouluun pääsyn mahdollisuuksiin esimerkiksi valmennuskurssien kautta. Erityisesti niin sanotuille hakupainealoille suunnatut valmennuskurssit voidaan nähdä kulutustuotteina.

Valmennuskurssien markkinoinnissa korostetaan usein niiden tarjoamaa tukea, mikä voi näyttäytyä yksilön vastuuta korostavana valintana tai jopa välttämättömänä vaihtoehtona. (Kosunen & Haltia, 2018, s. 176–177, 180.) Koulutuskuluttajuuden näkökulmasta väyläopinnot voidaan myös tulkita eräänlaisena kulutushyödykkeenä, jolla on vaihtoarvoa työmarkkinoilla ja koulutuksen kentällä (Lahtomaa ym., 2024, s. 170).

Vaikka pääsy väylältä tutkintokoulutukseen on pysynyt suhteellisen marginaalina niukkojen aloituspaikkojen takia, monet yliopistot ja tiedekunnat ovat alkaneet hyödyntää avointa väylää osana opiskelijavalintojaan. Esimerkiksi Jyväskylän yliopistossa vuonna 2020, niissä ohjelmissa, joissa avoimen yliopiston väylä oli hyväksytty hakuväylänä, yli 10 prosenttia aloituspaikoista oli nimenomaan varattu väylän kautta hakeville opiskelijoille (Joutsen, ym., 2020). Näin ollen, tämä osoittaa väylän merkittävän roolin tietyissä tutkinto-ohjelmissa. Relevantti kysymys TRY-hankkeen myötä onkin, voisiko avoin väylä muodostaa hakijalle selkeän ja yhtenäisen kokonaisuuden, eli kolmannen merkittävän valintatavan todistusvalinnan ja valintakokeiden rinnalle.

Mikäli avoimen väylän tai muiden valintamahdollisuuksia laajennetaan, on todennäköistä, että perinteisten todistusvalintojen tai valintakokeiden tarjoamien paikkojen määrää vähennetään (Kosunen, 2021, s. 191). On tärkeää tiedostaa, että joidenkin alojen väylävaatimukset ja yhtäältä korkeat opintomaksut voivat toimia valikoivana tekijänä siinä, kuka pystyy suorittamaan opintojaan avoimessa yliopistossa (Lahtomaa ym., 2024). Samalla on tärkeää kuitenkin myös tunnistaa, että avoimen väylän tarjoamat mahdollisuudet voivat edistää korkeakoulutuksen saavutettavuutta, saatavuutta ja jatkuvaa oppimista (Kosunen, 2021, s. 191). Yhteenvetona voidaan todeta, että avoimessa yliopistossa suoritettujen opintojen hyödyt ovat monimuotoisia ja monitahoisia, eivätkä ne rajoitu vain tutkintotavoitteiseen opiskeluun. On olennaista seurata avoimen yliopiston tehtävien, erityisesti väyläopintojen, kehitystä, mikä korostaa tarvetta arvioida avoimen yliopiston roolia koulutuksellisten mahdollisuuksien näkökulmasta.

4 Tutkimuksen toteutus

Tutkimuksessani tarkastelen väyläopintoja suorittavien kokemuksia avoimessa yliopistossa. Selvitän, miten erilaisista taustoista ja lähtökohdista tulevat opiskelijat kokevat korkeakoulujen pääsyprosessit ja navigoivat avoimen yliopiston kentällä.

Tavoitteenani on tunnistaa yhdistäviä tekijöitä opiskelijoiden kokemuksissa sekä hahmottaa, millaisena he näkevät avoimen väyläopintojen kentän. Tarkoituksena on tuottaa tietoa siitä, millaisia opiskelijoita pyrkii kilpailullisen väylän kautta tutkinto-opiskelijoiksi ja miten he kokevat tämän haasteellisen opintopolun. Lisäksi pyrin tuottamaan tietoa myös siitä, millaisen roolin väyläopinnot muodostavat opiskelijoiden elämässä ja millaisia mahdollisuuksia avoin väylä tarjoaa elämäntavoitteiden saavuttamiseksi. Tutkimuksessa tarkastellaan myös yhteiskunnallisen rakenteen ja yksilöiden kokemusten vuorovaikutusta koulutuksen, työllistettävyyden ja mahdollisuuksien rakentamisen näkökulmasta.

Tutkimuksen ytimessä on Bourdieun taloudellisten, sosiaalisten ja kulttuuristen pääomien käyttö analyttisinä työkaluina. Näkökulmat rakentavat kuvaa opiskelijoiden mahdollisuuksista ja kokemuksista väyläopiskelijoina. Kysyn, millaisia taloudellisia ehtoja väyläopiskeluun kytkeytyy ja miten sosiaaliset kontekstit määrittävät opiskelijoiden väyläopintoja sekä millaisia kulttuurisia navigointistrategioita opiskelijat käyttävät.

4.1 Tutkimuskysymykset

Tutkimukseni kiinnostuksen kohteena ovat korkean statusalan väyläopintoja suorittavat tutkintotavoitteiset opiskelijat ja tarkastelen millaisena väyläopiskelu heille näyttäytyy.

Tutkimuskysymykset tiivistyvät seuraaviin kolmeen kysymykseen:

1. Millaisia taloudellisia reunaehtoja väyläopiskeluun liittyy avoimessa yliopistossa?
2. Millaisina sosiaalisten verkostojen merkitys näyttäytyy väyläopinnoissa?
3. Millaisia strategioita opiskelijat käyttävät navigoidessaan väyläopintojen kentällä?

Tutkimukseni keskiössä on avoimen yliopiston väyläopinnot, jotka tarjoavat maksullisen vaihtoehdon perinteiselle opiskelijavalinnalle ja edustavat siten erilaisia haasteita ja mahdollisuuksia. Bourdieun teoriassa pääoma jakautuu kolmeen lajiin: taloudelliseen, sosiaaliseen ja kulttuuriseen. Ensimmäinen tutkimuskysymykseni tarkastelee taloudellisia reunaehtoja, jotka kytkeytyvät suoraan taloudelliseen pääomaan. Toisen kysymyksen keskiössä ovat sosiaaliset verkostot, jotka ovat osa sosiaalista pääomaa. Kolmas kysymys käsittelee opiskelijoiden strategioita väyläopinnoissa, mikä liittyy kulttuuriseen pääomaan eli niihin taitoihin ja tietoihin, joita tarvitaan menestykselliseen navigointiin koulutuskentällä. Näin ollen kysymykset ja analyysit linkittyvät suoraan Bourdieun pääoman käsitteisiin, mikä auttaa ymmärtämään väyläopiskelun moninaisuutta.

4.2 Tutkimuksen aineisto

Tässä tutkimuksessa tutkittiin väyläopintoja suorittaneiden koulutus- ja urapolkuja, tavoitteita, kokemuksia ja ajatuksia opiskelusta, väylästä ja tutkinto-opiskelusta. Aineisto kerättiin osana Vaihtoehtoiset reitit yliopistoon ja korkeakoulutukseen pääsyn tasa-arvo (VAIHTAS) -hanketta. Haastattelurungon suunnittelusta vastasi VAIHTAS-hanke ja gradu ohjaajani Nina Haltia. Tutkimus toteutettiin haastattelemalla väyläopiskelijoita (N=9) kilpailullisella alalla. Tutkimuseettisistä syistä tarkkaa yliopistoa tai alaa ei tässä tutkimuksessa paljasteta, jotta voidaan turvata haastateltujen anonymiteetti.

Tutkimus toteutettiin laadullisin menetelmin. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään tunnistamaan ilmiön eri ulottuvuudet. Toisaalta keskeistä on ymmärtää, ettemme aina voi täysin kattavasti ymmärtää tutkimuskohteen todellisuutta (Ronkainen, 2011, s. 97–98). Lisäksi huomionarvoista on, että laadullisessa tutkimuksessa kohteita voidaan tarkastella monista eri lähtökohdista. Tutkimus kuitenkin lähtee ajatuksesta, että todellisuuden taustalta

on löydettävissä tekijöitä, jotka auttavat ymmärtämään kuvailtua todellisuutta (Puusa & Juuti, 2020 s. 36). Tutkimuksessa valittu metodi ottaa kantaa siihen, mitkä ovat tiedon saamisen ehdot todellisuudesta. Aineiston keruu menetelmänä haastattelu vastaa tavoitteeseen, kun halutaan selvittää jotain ihmisestä ja hänen ajattelustaan. Haastattelut voidaan jaotella haastateltavien määrään mukaan yksilö- tai ryhmähaastatteluin. Yksilöhaastattelu voi toteutua teemahaastatteluna, strukturoituna kysymys-vastaushaastatteluna tai vapaamuotoisena haastatteluna (Ronkainen, ym., 2011, s. 116).

Koska halusin saada tietoa haastateltavien henkilökohtaisista kokemuksista, ajattelusta ja elämänhistoriasta ja toisaalta tutkimusta ohjasi bourdieulaiset käsitteet, valikoitui tähän tutkimukseen temaattinen elämäntutkimuksellinen narratiivinen haastattelu. Haastattelurunko oli teemoiteltu, ja vaikka kysymykset perustuivat samoihin aihealueisiin, ne muoautuivat haastattelukohtaisesti kunkin haastateltavan kokemusten ja kertomusten mukaan (Eskola & Suoranta, 1998, s. 86). Haastattelurunko seurasi haastateltavien elämänhistoriaa ja sisälsi kysymyksiä perhetaustasta, koulutushistoriasta, meneillään olevasta opiskelusta, kokemuksista, haasteista ja mahdollisuuksista sekä tulevaisuuden uranäkymistä ja toiveista (liite 1). Jokaisessa haastattelussa noudatettiin samaa haastatteluprotokollaa, mutta narratiivisen haastattelun hengessä haastateltavat saivat tilaa kertoa vapaasti ja omalla tavallaan.

Haastattelujoukko on suomalaisen yliopiston avoimen yliopiston opiskelijoita. kaikki haastatellut tekevät saman alan opintoja ja tämä ala voidaan tunnistaa kilpailulliseksi ja korkean statuksen alaksi. Kohdeyliopiston opiskelijoiden väyläopinnot on järjestetty suoritettavaksi niin sanotun joustavan väylämallin mukaisesti (Haltia & Lahtomaa, 2020). Hakukelpoisuus tältä väylältä täyttyy suorittamalla yliopiston määrittelemä opintopistemäärä alan perusopintoja vähintään kokonaisarvosanalla hyvä 3,5 (asteikolla, 1–5). Tutkinto-opiskelijat valitaan pelkästään opintomenestyksen perusteella. Väylävalinnan kiintiöt vaihtelevat vuosittain, kuitenkin niin, että väyläopintojen perusteella valitaan enintään 45 uutta opiskelijaa. Kokonaisarvosana ja painotettu keskiarvo vaihtelevat vuosittain. Lisäksi väylävalinnassa huomioidaan vain kyseisen yliopiston määrittelemät väyläkurssit, muissa yliopistoissa suoritettuja opintoja ei huomioida valinnassa.

Tutkimukseen osallistujiksi hankittiin henkilöitä kohdeyliopiston avoimen väylän opiskelijoiden joukosta olemalla ensin yhteydessä kohdeyliopiston yhteyshenkilöön. Kysely osallistumishalukkuudesta lähetettiin sähköpostitse kaikille kyseisen väylän opiskelijoille ja

viestin liitteenä oli tietosuojailmoitus (liite 2 ja 3). Haastatteluihin osallistumisesta kiinnostuneet opiskelijat saivat ilmoittautua lyhyen Webropol-kyselyn kautta. Kyselyllä kerättiin taustatietoja, kuten ikä, työtilanne, koulutustaso sekä tietoa korkeakouluun hakuun ja avoimeen opiskeluun liittyvistä kokemuksista ja suunnitelmista. Kysely toimi ensisijaisesti välineenä haastatteluun osallistujien rekrytointiin, eikä kyselyaineistoa erikseen analysoitu. Opiskelijoille tarjottiin mahdollisuus ilmoittaa halukkuutensa osallistua haastatteluun jättämällä yhteystietonsa kyselylomakkeelle. Halukkaisiin otettiin yhteyttä sähköpostitse, ja heidän kanssaan sovittiin haastatteluajankohdasta. Ennen osallistumispäätöstä tutkimuksen sisältö ja tarkoitus käytiin läpi heidän kanssaan.

Haastatteluihin osallistui kaiken kaikkiaan yhdeksän henkilöä (taulukko 1). Iältään he olivat 21–55-vuotiaita. Seitsemällä haastateltavista oli taustallaan ylioppilastutkinto, joista kahdella oli pelkkä ylioppilastutkinto. Kahdella haastatelluista oli pelkkä ammatillinen tutkinto, ja lisäksi kahdella oli suoritettuna ylioppilastutkinnon lisäksi alempi korkeakoulututkinto. Kahdella haastatelluista oli sekä alempi että ylempi korkeakoulututkinto yliopistosta. Vastaajista kuusi oli naisia ja kolme miehiä. Kaikki haastateltavat olivat työssäkäyviä. Opintojen vaihe vaihteli. Osa haastateltavista oli vasta alkuvaiheessa ja osa väylän hakuriteerit lähes täyttäneenä. Haastattelut toteutettiin vuosina 2023– kevät 2024 verkkopalvelu Zoomin välityksellä yhdessä ohjaajan ja VAIHTAS- hankkeen Nina Haltian kanssa. Yhdeksästä haastattelusta tein viisi ja Nina Haltia neljä. Haastattelut kestivät noin 50–90 min. Haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin projektissa ostopalveluna. Halutessaan haastateltavat voivat osallistua myös mahdollisesti myöhemmin tehtäviin seurantahaastatteluihin.

Sitouduin tutkimusetiikan mukaisesti eettisiin periaatteisiin ja sääntöihin, jotka ohjaavat tieteellistä tutkimusta ja akateemista toimintaa. Kyselyn vastaukset sekä haastattelussa käydyt keskustelut ovat ehdottoman luottamuksellisia. Aineistoa säilytetään ja käsitellään luottamuksellisesti ja tutkimustulokset raportoidaan niin, että haastateltavien henkilöllisyys pysyy salassa. Nimien sijasta käytin pseudonyymejä.

Taulukko 1. Haastateltujen iät ja aiemmat tutkintotasot

Pseudonyymi	Ikä	Aiemmat tutkintotasot
Tiina	21	Ylioppilas
Kasper	35	Ylioppilas + ammatillinen
Teemu	29	Ammatillinen
Elina	24	Ammatillinen
Hannes	26	Ylioppilas + alempi korkeakoulu
Noora	28	Ylioppilas + alempi ja ylempi korkeakoulu
Maija	27	Ylioppilas + alempi ja ylempi korkeakoulu
Suvi	55	Ylioppilas + alempi korkeakoulu
Annika	21	Ylioppilas

4.3 Aineiston analyysi

Laadullinen aineisto voidaan tulkita tekstiksi, jonka merkitys riippuu käytetystä tulkintakehyksestä eli teoriasta. Tekstin merkitys ei ole objektiivinen, vaan se riippuu lukijasta ja siitä, millä näkökulmalla tekstiä tulkitaan. Tässä tutkimuksessa käytin temaattista teoriaohjaavaa analyysiä, joka yhdistää teoriaohjatun lähestymistavan ja temaattisen analyysin. Menetelmässä tutkija analysoi aineistoa valitun teoreettisen viitekehyksen valossa, mikä ohjasi koko analyysiprosessia. Analyysissä ja tulkinnoissani ohjenuorina toimivat Bourdieun taloudellisen, kulttuurisen ja sosiaalisen pääoman käsitteet. Huomionarvoista on, että aineiston analyysissä ja tulkinnessa on keskeistä ymmärtää tekstin tuottamien merkitysten moninaisuus sekä tekstien sidonnaisuus erilaisiin konteksteihin, diskursseihin ja tarkoituksiin (Helenius ym., 2015). Tässä tutkimuksessa kontekstina on avoin yliopisto ja kilpailulliset korkean statuksen opintoalan väyläopinnot.

Aineiston analyysissä hyödynnettiin sekä induktiivista että reflektiivistä teoriaohjaavaa luentatapaa. Induktiivinen analyysi pohjautuu suoraan kerättyyn dataan, kun taas teoriaohjaava analyysi sisältää aina teoreettisia oletuksia, jotka vaikuttivat analyysiin. Reflektiivisen teoriaohjatun analyysin deduktiivinen käyttö viittaa tutkimuksessani tilanteeseen, jossa hyödynsin olemassa olevaa aiempaa tutkimusta ja teoriaa ohjaamaan analyysiani. Tässä lähestymistavassa siis sovelsin jo olemassa olevaa teoriaa tai tutkimusta, joka toimii eräänlaisena linssinä ja kehyksenä analysoitavan aineiston tulkitsemisessä. Analyysin eteneminen edellyttää tiivistä vuoropuhelua teorian, empirian analyysin ja tulkinnan välillä. (Braun & Clarke, 2021, s. 331–332.)

Aineiston analyysissä hyödynsin Bourdieun pääteemojen ulottuvuuksia keskeisenä viitekehyksenä. Haltia ym. (2023) artikkeli auttoi jäsentämään analyysiä, mutta se ei rajoittunut pelkästään tähän lähteeseen. Sen sijaan analyysissä otettiin huomioon laajempi teoreettinen näkökulma, sisältäen muita relevantteja lähteitä ja tutkimuksia. Tämä lähestymistapa mahdollisti monipuolisen ja kattavan analyysin. Taloudellinen pääoma käsitti haastateltavien opiskelijoiden työtilanteen, asumisjärjestelyt, taloudelliset tuet, palkan, aseman, kun taas kulttuurinen pääoma käsitti opiskelijan henkilökohtaiset ominaisuudet, ympäristön, opiskelukäytännöt, kasvatuksen, identiteetin, opitut tavat, vertailun muihin opiskelijoihin, taustan vaikutuksen ja opiskelun olosuhteet. Sosiaalinen pääoma kattoi opiskelijan suhteet perheeseen, opettajiin, muihin opiskelijoihin, ystävyysuhteet, työtoverit, esihenkilöt, mentorit, opiskelijajalilapiirin, ystävät yliopiston ulkopuolella, kilpailun, sosiaalisen elämän ja harrastukset.

Käytännössä suoritin analyysin seuraavasti. Ensimmäisenä lukukertana luin aineistoa ilman tietoista kiinnittymistä mihinkään valmiisiin kategorioihin ja pyrin hahmottamaan yleisesti, miten opiskelijat kertoivat väyläopinnoistaan. Luin aineiston useaan kertaan saadakseni kokonaisvaltaisen kuvan koko aineistosta. Koska olin itse tehnyt osan haastatteluista, edisti se myös syventymistä aineistoon. Seuraavassa vaiheessa pyrin tunnistamaan haastateltavien kerronnasta eri pääomamuotoja. Järjestelin aineistoa teemoittain käyttäen Bourdieun teoreettista viitekehystä apuna. Aineiston tavoitteena oli saada selville haastateltavien omia kokemuksia ja niihin liittyviä merkityksiä.

Jokaisesta haastatteluvastauksesta koodasin ja poimin teemaan liittyvät kohdat ja järjestin ne omaksi kokonaisuudekseen. Tässä kohtaa syntyi tulkintoja ja kytkentöjä valittuun teoreettiseen viitekehykseen. Aloin tehdä muistiinpanoja, merkintöjä ja jäsentelyjä havaituista teemoista ja niiden kytkennöistä teoreettiseen viitekehykseen (Braun & Clarke, 2006; Eskola & Suoranta, 1998).

Pitkän analyyttisen prosessin jälkeen tulkintani kehittyi ja pystyin selventämään vastauksia tutkimuskysymyksiini siinä, millaisen kehyksen juuri tämä avoimen väylä tutkimukseen tuo ja millaisena eri pääomat siinä näyttäytyvät. Tunnistin haastateltavien kerronnasta, miten he navigoivat ja toisaalta mobilisoivat pääomiaan avoimen väylän kentällä ja miten he kokevat puutteensa ja toisaalta, miten he pystyvät hyödyntämään pääomiaan ja miten ne auttavat heitä pääsyssä tutkinto-opiskelijaksi. Tunnistin kerronnasta pääteemojen alle erilaisia alateemoja, jotka toistuivat haastateltavien kerronnassa ja kytkeytyivät käyttämiini käsitteisiin. Samalla

tutkimuskysymyksen tarkentuivat. Tuloksissa esitetyt sitaatit toimivat aineistoa ja tulkintaani kuvaavina esimerkkeinä. Valitsin sitaatit edustamaan mahdollisimman hyvin ja tasapuolisesti haastateltujen kerrontaa kustakin tunnistamastani teemasta.

On tärkeää huomata, että tutkimustehtävä, analyysi ja tulkinta ovat lähtökohtaisesti tutkijan omien valintojen takana, joten tulosten objektiivisuus on aina asetettava tarkastelun alle. Tutkijan roolia oman tutkimuksensa tulkitsijana on pohdittava huolellisesti.

Analyysiani ohjasi Bourdieun näkökulma. Tarkastelin jokaisen kysymyksen ja haastatteluvastauksen kohdalla, miten haastateltavan kerronnassa ilmeni tutkimustani ohjaavat käsitteet ja miten minä tutkijana tulkitsin käyttämiäni avainkäsitteitä suhteessa haastateltavan vastaukseen. Keskeistä oli tunnistaa, millaiseksi itse ymmärrän todellisuuden luonteen omassa tutkimuksessani ja millaista tietoa tavoittelen (Laitinen, 2010). Bourdieun pääomateoria on laajasti tunnustettu ja siten erittäin hyödyllinen teoreettisine avainkäsitteineen lisäksi käsitteiden osalta vallitsee laaja yhteisymmärrys.

Yllä esitetty korostaa reflektiivisyyttä, joka tarkoittaa, että tutkittavaa ilmiötä voidaan ymmärtää muillakin tavoilla kuin mitä itse olen tehnyt. Reflektiivisyys edellyttää kontekstuaalista ja teoreettista ymmärrystä niistä oletuksista, jotka vaikuttavat analyysiin (Braun & Clarke, 2021). Laitinen (2010) kuvaakin tätä piirrettä kontekstuaalisena hahmotuskykynä, jonka olisi syytä tulla näkyväksi herkkyytenä suhteessa omaan tutkimusprosessiin. Tässä tutkimuksessa esimerkiksi huomionarvoista on se, että haastateltavien kerronta ja sen tulkinta on tilanteesta riippuvaista. Tunnistan myös, että merkityksellistä on se, miten ja mitä he kertovat ja yhtäältä mitä kenties jää kertomatta. Ajattelen, että prosessi ei ole helppo eikä yksinkertainen. ”Oikeiden” ja pätevien valintojen kohdalla onkin syytä tutkimusprosessin aikana pohtia kriittisesti jokaista vaihetta, pohtien mahdollisesti myös valintojen ulkopuolelle jääneitä ratkaisuvaihtoehtoja (Puusa & Juuti, 2020).

5 Tulokset

Tässä luvussa esittelen avoimen yliopiston tutkintoväylän tarjoamia mahdollisuuksia ja haasteita korkeakoulutuksen saavutettavuuden näkökulmasta. Tutkimus valottaa opiskelijoiden kokemuksia ja lähtökohtia väyläopintojen kontekstissa sekä tarkastelee mahdollisia vaikutuksia korkeakoulutukseen hakeutumiseen ja menestymiseen.

Esitän tuloksissa kuinka haastateltavat tunnistavat erilaisia pääomiaan väyläopintojen kentällä ja miten he niitä hyödyntävät, samalla kun tarkastelen heidän kohtaamiaan haasteita bourdieulaisten viitekehyksen valossa. Kiinnitän erityistä huomiota siihen, miten haastateltavat kuvaavat erilaisia pääomamuotoja sekä niiden tuottamia mahdollisuuksia että haasteita avoimen yliopiston kentällä. On merkillepantavaa, että eri pääomamuodot, niiden haasteet ja hyödyt limittyvät usein toisiinsa, siten selvää rajanvetoa kunkin pääomatyypin hyötyjen ja haasteiden kohdalla on mahdoton rajata.

Seuraavissa alaluvuissa tarkastelen ensin taloudellisen pääoman merkitystä väyläopintojen kentällä, sitten sosiaalisen pääoman roolia, ja lopuksi kulttuurisen pääoman vaikutuksia. Erityisesti kiinnitän huomiota siihen, miten nämä pääomamuodot tuottavat sekä mahdollisuuksia että haasteita, ja miten ne usein kietoutuvat toisiinsa, mikä tekee niiden erillisestä tarkastelusta haastavaa.

5.1 Väyläopiskelun taloudelliset reunaehdot

Taloudellinen pääoma ilmenee väyläopintojen kontekstissa jo pelkästään siksi, että opinnot ovat maksullisia ja opiskelija vastaa kustannuksista pääsääntöisesti itse. Vaikka osallistujien iät, koulutustaustat ja työhistoriat vaihtelivatkin, kaikille oli yhteistä se, että he yhdistivät täysipäiväisen työn ja opiskelun, lukuun ottamatta yhtä osallistujaa, joka oli osa-aikaisessa työssä. Sekä työn että opiskelun yhdistäminen oli mahdollista kaikille osallistujille työn joustavuuden ja toisaalta joustavien opiskelukäytänteiden ansiosta. Työtehtävät, asema ja väyläopintojen vaihe haastateltavien joukossa vaihteli. Kaikki osallistujat sovittivat opiskelunsa ja ajankäyttönsä omiin yksilöllisiin mahdollisuuksiinsa. Huomionarvoista on, että yksikään haastatelluista ei ollut ryhtynyt työhön rahoittaakseen opintojaan, vaan he hakeutuivat opiskelun pariin ollessaan työelämässä, mikä osoittaa taloudellisen pääoman kytkeytymisen myös haastateltavien tulevaisuuden tavoitteisiin ja suunnitelmiin.

5.1.1 Opiskelu investointina itseen

Väyläopintojen maksullisuus ei ollut haastateltaville este osallistumiselle, vaan he kokivat saavansa taloudellisten resurssiensa käytöstä hyvän vastineen. Haastateltavat maksoivat opintonsa itse eivätkä maininneet saavansa taloudellista tukea läheisiltään. Kaikki haastateltavat asuivat omillaan, mikä korosti heidän taloudellista itsenäisyyttään ja sitoutumistaan opiskeluihin omien resurssiensa turvin.

Mut joo, pieni raha ehkä niinku yhdestä kurssista ja kuitenkin oli mun kokemuksen mukaan aika laadukas. Maija, 27

(...) yllätyin positiivisesti. Huomasin esimerkiksi, että kaikki meidän kurssimateriaalimme olivat ilmaisia. Meidän ei tarvinnut sen lisäksi ostaa mitään kirjojakaan. Kaikki löytyi netistä, mikä oli mielestäni ihan positiivista. Elina, 24

Yhtäältä väylän maksullisuus herätti ristiriitaisia tunteita kytkeytyen laajempaan yhteiskunnalliseen tasa-arvo teemaan. Erityisesti osa haastateltavista pohti epätasa-arvo näkökulmasta väyläopiskelijoita, jotka ehkä ovat heikommassa taloudellisessa tilanteessa kuin he itse. Elina on työssäkäyvä ja rahoittaa opintonsa itse, hän tunnistaa avoimen kenttään kytkeytyvän eriarvoistavan ulottuvuuden.

Ei kaikilla ole siihen mahdollisuutta. Jos elää vaikka toimeentulotuella tai on vaikka yksinhuoltaja tai jotain muuta, niin ei todellakaan ole mahdollisuutta siihen. Onhan se vaikka halvempaa esimerkiksi, kun mennä sitten vaikka tämmöiselle pääsykoekurssille, mitä näitä on. Ne nyt mun mielestä on sitten taas ihan toinen juttu, mikä on semmoinen, mitä ei pitäisi olla olemassa. Sehän asettaa

meidät todella eriarvoiseen asemaan perhetaustan perusteella, että kenellä on varaa mennä yliopistoon. Elina, 24

Elinan kerronnassa maksullisuuden teema rinnastui keskusteluun valmennuskurssien epätasa-arvoistavasta käytännöstä (Kosunen & Seppänen, 2015; Kosunen ym., 2021) ja koulutuskulutajuuden käsitteeseen kytkeytyvästä näkökulmasta (Haltia & Kosunen, 2018).

Väyläopintojen maksullisuus nähtiin kuitenkin pääasiassa kohtuullisena, jos oli työ ja hyvä palkkataso. Maksullisuuskysymyksen kautta haastateltavat pohtivat myös väyläopintoihin nivoutuvia tavoitteita suoritusajan ja arvosanojen suhteen.

Mulla on silleen hyvä työ, joka maksaa hyvin ja mahdollistaa sen, että mä voin maksaa ton 90 euroa ja maksaa sellaisia könttäs summia, kurseja, mitä vaaditaan se, että saat niitä opintoja ja tehtyä. Vaikka esimerkiksi, jos tavoitteena on 1–2 vuotta, niin sun pitää könttänä maksaa aika paljon. Niin mulla on ollut hyvä tuuri sen suhteen, mutta mun kaikilla ystävillä ja tutuilla ei ole ollut. Vaikka ajatellaan, että yksi opintopiste, 15 euroa, ei olisi kovinkaan paljon, mutta kun sun täytyisi käydä vähintään kuuden opintopisteen kurseja, että sä saisit täyteen sen yhdenkahden vuoden aikana, niin kyllä se on mun mielestä ehkä vähän tyyris hinta. Tiina, 21

Onhan se toki ollut investointi, mutta olen ollut kuitenkin koko ajan työssäkäyvä, että olen saanut ihan kunnan palkkaa, niin ei ole sitä kautta ollut mikään ongelma. Onhan ne ehkä aika kalliita kurseja loppujen lopuksi, jos miettii keskimääräistä 18-vuotiasta vaikka. Varsinkin kun arvosanatavoitteet on niin älyttömät, niin minäkin olen joutunut käymään monta kurssia uudestaan. Noora, 28

Työssäkäynti nähtiin haastateltavien joukossa resurssina, jonka avulla heillä oli mahdollisuus investoida itseensä koulutuksen kautta. Vastine rahalle nähtiin hyvänä, toisaalta haastateltavat tunnistivat etuoikeutetun asemansa suhteessa niihin, joilla samankaltaista mahdollisuuksia ei ole. Avoimen yliopiston ja opintomaksujen suhteen tulokset ovat yhdenmukaisia Lahtomaan ja kumppaneiden (2024) laajan valtakunnallisen opiskelijakyselyn havaintojen kanssa. Tulosten mukaan opiskelijoiden kokemukset ovat samankaltaisia: opintomaksut eriarvoistavat mahdollisuuksia opiskella avoimessa yliopistossa ja samalla vahvistavat käsityksiä koulutuksesta yksityisenä hyödykkeenä, joka liittyy koulutuskulutajuuteen.

Työssäkäynnin ja opiskelun yhdistämisen merkitys ei kuitenkaan heijastunut vain siihen, kuinka opiskelijat arvottivat taloudellista turvaa nykyisessä elämäntilanteessaan. He korostivat, että sijoitus väyläopintoihin avartaa heidän näkemystään tulevaisuuden mahdollisuuksista ja hyödyistä (Haltia ym., 2018; Lahtomaa, 2019). Tulevaisuuden suunnitelmat ja tavoitteet hakivat vielä paikkaansa ja väyläopinnot nähtiin vaiheena, jonka aikana oli hyvä tunnustella ja pohdiskella mahdollisia vaihtoehtoja tulevaisuuden suhteen.

Yhtäältä hyötynä nähtiin oppimisen ja osaamisen kasvu. Työssä toimiminen tarjoaa jatkuvan oppimisen ympäristön, jossa yksilö voi kehittää ammatillista osaamistaan ja hankkia uusia taitoja. Työuran kannalta nähtiin tutkinnon, mutta myös yksittäisten opintojaksojen, tuottavan työelämähyötyjä ja etenemismahdollisuuksia nykyisistä työtehtävistä ja toisaalta mahdollistavana myös uudenlaisia työtehtäviä toisessa organisaatiossa.

Mä tällä hetkellä olen yrityksessä, jossa ollaan just näiden asioiden äärellä, niin se kiinnostaa mua, mutta mä en pysty olemaan samalla tavalla siinä, koska mun työtehtävät on siinä rajattuja, koska mä en ole opiskellut niitä asioita, niin mä en ole esimerkiksi (...), joka on siinä tavallaan päätösten teossa mukana. Tiina, 21.

Mutta sellaiseen, että mulla olisi mahdollisuus siinä edetä, että olisi mahdollisuus kehittyä ja työnkuvaa olisi mahdollista muuttaa, lisätä vastuuta, näin. Silleen, että se pelikenttä olisi itselle auki. Kasper, 35

Työssäkäynnin tuottama kokemus yhdistettynä väyläopintojen tuottamiin hyötyihin nähtiin siis merkityksellisenä resurssina, jonka tuottamat krediitit olivat mobilisoitavissa sekä nykyisiin että tulevaisuuden tavoitteisiin. Haastateltavat olivat pääosin tyytyväisiä nykyiseen tilanteeseensa, mutta toiveeseen urakehityksestä kytkeytyi usein myös tavoite taloudellisen tilan parantumisesta. Elintason nostaminen tutkinnon tuottaman hyödyn myötä tuli esiin usean haastateltavan kerronnassa.

Niin sitten taas (...) kandidaatti tai maisteriksi opiskelu, niin kyllähän se nostaa mun mahdollista palkkaluokkaa. Ja sitten kanssa se olisi sellainen työ, mitä mä voisin sitten tehdä pitempääkin ja kehittyä ja mennä eteenpäin siinä, että mä oon nyt jo ammatillisesti omassa tämänhetkisessä työssäni niin korkealla, kuin mä pystyn olemaan. Kasper, 35

Tulen myös hakemaan sellaista palkkakehitystä urallani, mitä en tule tässä firmassa saamaan. Noora, 28

Sekä Kasper että Noora kokevat väyläopintojensa opintoalan edustavan mahdollisuutta korkeaan palkkatasoon. On yleisesti tunnistettu, että erityisesti korkean statuksen opintoalan tutkinnon voidaan nähdä edistävän korkeisiin asemiin pääsyä työmarkkinoilla ja siten hyvin palkattuihin työtehtäviin (Nori ym., 2021). Toisaalta haastateltavien kerronnassa esiintyy elintason nousuun liittyvien tavoitteiden lisäksi myös muita työhön liittyviä merkityksiä. Tiina ja Elina näkevät palkkatason nousun rinnalla tärkeäksi myös työn mielekkyyden.

...niin mua motivoi se, että mä haluaisin saada parempaa palkkaa ja tehdä työtä, mistä mä oikeasti pidän. Että mulla on joka aamu, kun mä menen töihin, niin mulla on semmoinen, että tää on se mun juttu ja tässä mä oon hyvä. Tiina, 21

Ja semmoiselta, missä pystyy oikeasti vaikuttamaan positiivisesti ympäristöön ja maailmaan. Koska se on mulla ollut aina tavoite, että jotenkin pystyisi sitä myös tekemään työn kautta. Koen, että siellä ne mahdollisuudet on todella hyvät. Elina, 24

5.1.2 Työssäkäynti opintojen mahdollistajana

Maksullisuuteen liittyvä kaksijakoinen merkitys, toisaalta työn ja opiskelun yhdistäminen oli mahdollista joustavien väyläopintojen ansiosta, mikä puolestaan mahdollisti nykyisen elintason säilyttämisen, toisaalta tietyissä elämäntilanteissa ei ollut edes mahdollisuutta luopua työssäkäynnistä.

Kun mulla ei ole mahdollisuutta hypätä työelämästä pois, niin avoin yliopisto oli paras vaihtoehto. Kasper, 35

Ajatus tutkinto-opiskelijaelämästä liittyi haastateltavien puheissa tukien ja alhaisen elintason varassa elämiseen. Mielikuva ei ollut elämäntilanne, jota haastateltavat tavoittelivat tai kokivat toivottavana. Mielikuva näytti olevan selvässä ristiriidassa heidän nykyisen tilanteensa kanssa.

Se on, kun on työelämässä, niin se on aika pieni raha mun mielestä, että ei sen niinku taloutta kaada. Mut sit se just, että kun ei halua luopua nykyisestä elintasosta. Ja sit jos täysaikaiseksi opiskelee, niin sehän muuttaa aika paljon elämäntilannetta. Maija, 27

...niin se, et se elanto, millä tukee sitä muuta elämää, niin se pitäis hankkii muuna aikana. Kyl se elämää muuttaisi. Ja se, et täytyis elää säästeliäämmin ja mahdollisesti tehdä korjausliikkeitä. Jos on vaikka esimerkiksi ottanut lainaa varten, niin pitää maksaa ne pois ennen, ku lähtee opiskelemaan, koska sit ettei pysty lyhentämään niitä kuukausittain. Sit pitää mahdollisesti muuttaa lähemmäs koulua, jos siellä vaaditaan vahvaa läsnäoloa. Ja mahdollisesti kimppekämpää jonkun kanssa, jotta se tulis halvemmaksi. Hannes, 26

Taloudellinen turva tuotti myös hyvinvointiin kytkeytyvää hyötyä. Heittäytyminen täysipäiväiseksi opiskelijaksi herätti muistoja opiskeluaikojen ikävistä kokemuksista, joihin liittyi huoli omasta toimeentulosta, Elina muistelee omia lukioaikojaan.

Mä asuin siis jo lukiossa omillani ja elin opintotuella. Sanoisin, että se kyllä on niin paljon sitä stressiä lisäävä osa-alue elämässä, että en sitä toivo enää ikinä. Mieluummin sitten on töissä ja tekee vähän hitaampaa tahtia. Elina, 24 v

Työssäkäynti oli siis resurssi, joka mahdollisti haastateltaville elintason ja toivotun elämänlaadun ”opiskelijaelämästä” huolimatta. Taloudellisen pääoman mobilisoinnin merkitys ilmeni siten haastateltaville ennen kaikkea turvallisuuden tunteena. Toisaalta työssäkäynnin ja opiskelun yhdistämisen hinnaksi muodostui lähes kaikkien osallistujien

kertomuksissa ajankäytön ongelmat. Vaikka joustavat aikaan ja paikkaan sitoutumattomat käytännöt mahdollistivat opintojen saavutettavuuden, syntyi ajankäytön suhteen paljon haasteita, jotka vievät voimavaroja.

Sehän vaatii paljon enemmän aikaa, että jos on täysiaikaisesti töissä ja opiskelee, ettei se yhdessä vuodessa välttämättä niitä todellakaan tehdä. Et sit siinä menee muutama vuosi. (...) Niin sit työpäivät on ollut pitkiä välillä, niin tuntuu, että voimavarat ei aina ihan riitä. Kyllä se meni vähän sellaiseksi suorittamiseksi sen avoimen kanssa. Maija, 27

Et aikamoista suunnitelmallisuutta sitten tässä ajan käytössä ja näin. Ja eihän mulla muuta elämää ookaan, että käy töissä, ja sit mä teen näitä koulujuttuja. Suvi, 55

Mutta ehkä mun kaltaisille työssä kävijöille ei ole millään tavalla realistinen ajatus, että tulisit ees pääsee parissa vuodessa sisään. Se on niin rankkaa. Vaikka sä olisit tosi hyvä opiskelija ja siitä kun sä oot valmistunut lukiosta ei ees ois kauaa niin ku mulla. Et mä koko ajan pidän yllä niitä opiskelutekniikoita ja oon löytänyt itselleni sen sopivan, niin silti mä koen, että se on tosi rankka. Se on niin tilannekohtainen. Tiina, 21

Vaikka työstä saatu turva edisti elintason kytkeytyvää taloudellista hyvinvointia, työn ja opiskelun yhteensovittamisen ajankäytölliset haasteet vaikuttavat jaksamiseen. Tiina ja Annika olivat päättäneet keskeyttää väyläopinnot ja keskittyä valintakokeisiin. Heidän mukaansa valintakokeeseen osallistuminen vapauttaa enemmän mahdollisuuksia ajankäytön näkökulmasta.

Mä oon kyllä ehkä päätenyt siihen tulokseen, että mä en jatka avoimen väylää. Se oli ehkä vähän liian rankka töiden ohella. Mä ajattelin, että se olisi mun juttu, mutta se on vaan ehkä liian rankkaa. Tiina, 21

Niin sit oli jotenki semmonen, et vitsi tämä vuosi on ollut työntäyteinen ja raskas siihen asti, että nyt kaipaisi sitä, että voisi itse lukea ja keskittyä ite niihin pääsykoelukuihin. Se ehkä houkutteli minua siin kohtaan enemmän, että alkaisi lukea niitä materiaaleja itse. Annika, 21

Sekä Tiina että Annika olivat haastattelijoukon ainoat, joilla oli taustallaan ainoastaan ylioppilastutkinto, ja lisäksi he olivat nuorimpia haastateltuja. Tämä herättää kiinnostavia kysymyksiä siitä, miten nämä tekijät ovat mahdollisesti yhteydessä siihen, että he ovat molemmat päätyneet joukosta myös ainoana jättää väyläopinnot ja panostaa valintakokeeseen.

Noora ja Elina valottavat työolosuhteidensa ja opiskelun yhteensovittamista, mikä heidän näkökulmastaan näyttää sujuvan luontevasti. Heidän mukaansa työn ja opiskelun

yhdistäminen on voimavara, erityisesti silloin kun toimintaympäristö tarjoaa tähän mahdollisuuden. Tämä tarkoittaa sitä, että he voivat hyödyntää työnteon ja opiskelun joustoja.

Olen löytänyt keinoja sille, että opiskelua tehdään muiden asioiden lomassa. En ole joutunut käyttämään kaikkia arki-iltoja nenä kiinni kirjassa (...) Se on ihan validi kysymys, että miten olen tehnyt, etäily auttoi paljon. Noora, 28

Mulla nyt toisaalta on todella onnekas asema, niin kuin sanoin, että mun työnantaja on antanut mulle luvan opiskella työaikana ilman, että se vaikuttaa mun palkkaukseen tai työtunteihin tai mihinkään Elina, 24

Useat haastateltavat kertovat löytäneensä keinoja opiskelun yhdistämiseen muiden asioiden lomaan, ja sopivilla opiskelukäytänteillä on monelle merkitystä. Vaikka työssäkäynti toisaalta tuotti taloudellista turvan tunnetta, kokivat useat haastateltavat ajankäytännöllisiä haasteita. Haasteet saattoivat pahimmillaan vaikuttaa koettuun hyvinvointiin sitä heikentäen ja jopa esteenä opintojen jatkamiselle.

Kokonaisuudessaan opiskelijoiden kertomusten perusteella he olivat tyytyväisiä työssäkäynnin ja opiskelun yhdistämiseen. Työssäkäynti mahdollisti taloudellisen itsenäisyyden ja turvallisuuden tunteen omasta elintason säilymisestä. Opintomaksut koettiin kohtuullisina, vaikka haastateltavat tunnistivatkin maksullisuuteen liittyviä eriarvoistavia piirteitä. He näkivät korkeakoulututkinnon suorittamisen korkean statuksen opintoalalla väylänä urakehitykselle ja samalla mahdollisuutena parantaa taloudellista asemaansa. Lisäksi he pitivät tutkintoa välineenä neuvotella työllistettävyydestään kilpailullisilla työmarkkinoilla (Lahtomaa, 2023). Ajanhallintaongelmat saattoivat aiheuttaa stressiä, ja opintojen etenemisen edellytyksenä nähtiin sekä työn joustavuus että opintojen etenemisen rytmi omien resurssien mukaan. Joustavuuden yhteydessä pohtimista vaatii väyläopinnoissa se, millaista opintomäärää ja millaisia arvosanoja väyläopiskelijalta ylipäätään vaaditaan ennen kuin hän voi hakeutua tutkinto-opiskelijaksi (Haltia, 2019).

5.2 Sosiaaliset suhteet väyläopintojen kontekstissa

Sosiaalinen pääoma voidaan hahmottaa monipuolisena resurssina, joka ilmenee erilaisissa verkostoissa kuten perheessä, ystävissä, työyhteisössä ja opiskeluympäristössä. Vaikka nämä verkostot tarjoavat mahdollisuuksia ja tukiverkostoja, haastateltavien kerronnassa korostuu myös haasteita, joita voi syntyä esimerkiksi väyläopiskelun erityispiirteiden takia.

Vastausten voi nähdä keskittyvän yksilölliseen ja itseohjautuvaan oppimiseen sekä sosiaalisen tuen puutteisiin, joita väyläopiskelijoilla voi olla verrattuna perinteisiin tutkinto-

opiskelijoihin. Haastatteluissa nousi esiin, että väyläopiskelijat jäävät usein ulkopuolelle oppilaitosten tarjoamista tukipalveluista ja opiskelijayhteisöistä, mikä voi vaikuttaa heidän kokemaansa sosiaaliseen tukeen ja yhteenkuuluvuuden tunteeseen opiskeluympäristössä. Lisäksi haastatteluissa viitataan kilpailullisen opintoalan väylän organisoitumiseen, mikä saattaa luoda jännitteitä opiskelijoiden välille. Tämä korostaa sosiaalisten suhteiden monimutkaisuutta ja dynamiikkaa, kun otetaan huomioon sekä yksilölliset että ryhmäkohtaiset tarpeet ja intressit.

5.2.1 Sosiaalisten verkostojen rooli ja yksilölliset haasteet

Haastateltavilla oli useita sosiaalisia verkostoja. Lähiverkostoihin kuului usein perhe, puoliso ja ystävät. Lähiverkoston tuki nähtiin tärkeänä pääomana kuten Maija toteaa puolisostaan.

Joo, se kannustaa ja nytkin kun mä oon ollut, että en mä tiedä, että haluunko mä mennä sinne tenttiin, et en oo valmis. Se kannustaa, että mua menemään ja on se ollut aina kannustava näissä ja me ollaan puhuttu näistä asioista, että mitä epävarmuuksia vaikka nykyisessä työelämässä tai et miksi lähtee opiskelemaan. Maija, 27

Yhdellä haastateltavista oli pieniä lapsia ja tässä yhteydessä lähiverkoston tuki loi myös uudenlaisia merkityksiä pohdittaessa tulevaisuutta ja varsinaista tutkinto-opiskelua.

Mun äiti asuu tässä (...), niin sitten tietysti siltä saa apua, mutta siinä me päästään jo vähän testaamaan, että miten ne opiskelut konkreettisesti vaikuttaa meidän elämään. Kasper, 35

Kasperin kokemus korostaa aiemmissa tutkimuksissa tunnistettuja haasteita, jotka liittyvät opiskelun, perhe-elämän ja työn yhdistämiseen (Alho-Malmelin, 2010; Repo ym., 2014).

Yhtäältä haastateltavien ulkopuoliset ystävyysuhteet toivat tärkeää tukea, vaikka näissä suhteissa ilmeni ristiriitoja. Moni haastateltava koki, että heidän ystävänsä, jotka eivät olleet osallisina väyläopinnoissa, eivät täysin ymmärtäneet näiden opintojen erityispiirteitä ja haasteita. Noora kuvaa tilannetta seuraavasti:

Minulla on juuri tämä tietty neuroottisuus ja tämä vitosten tavoittelu on semmoinen asia, mitä on hyvin vaikea ymmärtää, jos ei ole tässä pelissä sisällä. Kun tästä puhuu kavereilleen, niin ne on, että miksi. Noora, 28

Vaikka perhe ja ystävyysuhteet nousevat haastateltavien kerronnassa tärkeiksi, väyläopinnojen yksilökeskeinen suorittamiskulttuuri koetaan osana väyläopiskelun erityistä luonnetta. Haastateltavat tunnistavat opiskelukulttuurin merkityksen sosiaalisen verkostoitumisen tukena, mutta väyläopinnojen yhteydessä tämä jää vähäisemmäksi.

Vastauksissa korostuu tarve samanhenkisten opiskelijoiden kohtaamiseen ja opiskeluyhteisön tarjoama sosiaalinen tuki, joka väyläopinnoissa ei aina toteudu samalla tavalla kuin perinteisissä opiskelumuodoissa (Haltia ym., 2018). Noora ja Tiina tuovat esiin ajatuksiaan ja odotuksiaan tulevaisuudessa siintävästä varsinaisesta tutkinto-opiskelusta.

Siis eniten sitä sosiaalista kokemusta, että kun tää avoimen väylä on myös suurelta osin tosi yksinäinen kokemus, ehkä varsinkin tälleen etäaikana. Siis en olisi tähän tastiin pystynyt suorittamaan näitä, jos olisi vaadittu läsnäoloa, se on toisaalta ollut hyvä, mutta toisaalta juuri se, että eihän minulla ole opiskelukavereita. Noora, 28

Ja sitten ehkä kun pääsee elämään sitä opiskelijaelämää, mitä on pitkään jo toivonut. Mutta en mä sitä odota kauhulla, olen enemmän innoissani sen tuomista positiivisista jutuista ja haasteista Ja se, että mä pääsen tutustuu muihin ihmisiin, joita kiinnostaa sama aihe. Kun lukiossa on vähän silleen, kun kaikkia kiinnostaa eri asiat ja eri opinnot, mut yliopistossa kun opiskelee jotain tutkintoa, missä sun ympärillä on satoja muita, jotka on kiinnostunu siitä ihan samasta aiheesta, niin se vois olla paljon motivoituneempaa, et mä haluisin päästä siihen porukkaan, joita kiinnostaa tää sama juttu, mikä muakin kiinnostaa. Tiina, 21

5.2.2 Kilpailua ja yhteisöllisyyttä opiskelun reuna-alueella

Useat haastateltavat kertovat, etteivät tunne olevansa "oikeita" opiskelijoita. Väylä voidaankin nähdä eräänlaisena reuna-alueena. Avoimen yliopiston opiskelija pääsee kokemaan osan yliopiston käytännöistä ja toiminnoista, mutta vasta tutkinto-opiskelijana hän saavuttaa täyden opiskelijastatuksen (Haltia, 2015). Teemun ja Kasperin aineistoesimerkeissä ilmenee selkeästi tämä väyläopiskeluun liittyvä erityispiirre: he pitävät itseään opiskelijoina, mutta eivät koe olevansa varsinaisia yliopisto-opiskelijoita. Väyläopiskelijoina he ovat ikään kuin valmistautumisvaiheessa, eivätkä vielä täysivaltaisia osallisia yliopistoyhteisössä.

Nii ite aattelen sen sillai, että jos mulla on joku suunnitelma tai asia, niin mie en sitä kerro lähipiirille. Et se on vähä niinku semmonen vastasyntyne, et sitä pitää suojella ja pitää salassa, että se kasvaa isoksi ja sillä on omat jalat ja se pystyy seisomaan sillai, että mie oon käyny nyt vuojen tätä koulua mie oon niinku menossa jo sinne sisälle. Niin ei, siinä vaiheessa kellään ei ole mitään naurettavaa sille asialle. Teemu, 29

Olen pitänyt tämän hyvin pienen piirin tiedossa, että mitä minä teen tässä tällä hetkellä. Ihan osittain varmaan senkin takia, että minä haluan, että minut koko ajan kysellään tai sitten jos käykin niin, että tämä jostain syystä epäonnistuu tai jää pois, niin sitten en jaksa sitä, että se aina aiheuttaa vähän sitten sellaista spekulointia ja ylimääräistä kaikkea, että tosi vähän ihmiset tästä tietää. Ja just, kun se on vähän aikaa sitten vasta konkretisoitunut itselle tämä polku, Kasper, 35

Väylä saattaa luoda opiskelijoiden välille kilpailullisuutta. Muihin väyläopiskelijoihin suhtautuminen saakin osallistujien kerronnassa kaksijakoisia merkityksiä. Toisaalta kerronnassa pilkahtelee yhteisön ja vertaisten positiivinen resurssi osana toivottua ja haluttua opiskelukokemusta, toisaalta he tunnistivat väyläopiskelijoiden välisen jännitteisen suhteen.

Muutenkin en ole ihan hirveästi kuullut hyvää siitä. (...) ehkä just sen takia, että siellä on tosi paljon kilpailua. Saattaa olla myös vaikea löytää oikeita ystäviä. Ei kaikilla tietenkään, mutta osa on sanonut näin, että on vaikea löytää niitä oikeita ystäviä. Ei tiedä, että voiko jotkut hyötyä jotenkin. Kyllä tuollakin on ollut vähän sellaista kilpailuasetelmaa, mutta tosi mukavia ihmisiä myöskin. Annika, 24

Annikan kerronnassa korostuu ristiriita kilpailullisuuden ja toivotun yhteisöllisyyden välillä. Toisaalta väyläopinnot mahdollistavat samanhenkisiin ihmisiin tutustumisen, mutta samalla opiskelijat asemoituvat ikään kuin toisiaan vastaan.

Vaikka vertaistuki opiskelijoiden keskuudessa nähtiin osittain merkityksellisenä, useilla osallistujilla oli vain rajoitettua tai olematonta vuorovaikutusta opiskelutovereiden kanssa ja ryhmätyöt saatettiin kokea jopa rasitteena.

Luennoilla on tullut juteltua jonkun verran joidenkin kanssa, mutta en mä oikeastaan lähtenyt tuohon missään kohtaa tekemään ystäviä. Mä meen sinne ja teen mun juttuni ja lähden pois. Elina, 24

Ryhmätyöt on mun mielestä tosi rasittavia ja hirveitä, koska se suunnittelu, ja sit kun ne osa ryhmästä, toi nuoriso, ne vaan katoaa, ei ne tee mitään, eikä ne loppupeleissä osallistu, niin ne on semmosia. Suvi, 55

Yhteisöllisyys ja sosiaalisten suhteiden kautta saatu tuki ja kannustus nähdään merkittävänä hyötyinä, mutta osa haastateltavista havaitsevat eroja eri opiskelijaryhmien välillä. Tiina kokee keskinäistä solidaarisuutta, kannustusta ja tukea pääsykokeisiin valmistautuvien ryhmän jäsenten välillä, toisin kuin väyläopiskelijoiden keskuudessa.

.No avoimen kautta joo, mä koin(*kilpailua*). Mutta ehkä pääsykokeiden kautta ei. Ei ole ehkä silleen, meitä on niin paljon, jotka hakee. Tuo on aika suosittu ala. Sinne hakee joka vuosi tuhansia opiskelijoita ja siellä on vaan muutama sata niitä sisäänpääsijöitä. Niin en mä koe, että siinä on silleen kisaa. Musta tuntuu, että kun seuraa noita (...) -kanavia, niin ei siellä ole ehkä sellaista, siellä enemmänkin kysytään ja autetaan toisia. Tiina, 21

Nooran kerronnassa ilmenee osin päinvastainen kokemus, vaikka hänkin tunnistaa kilpailullisuuden väyläopiskelijoiden keskuudessa.

Olen ollut tosi onnekas siinä, että olen löytänyt myös etäaikana muutamalle kurssille semmoisia ihmisiä, että meillä on ollut tosi hyvä yhteishenki. On autettu

toisiamme. Ihmiset on keskimäärin vähän vanhempia ja vähän kypsempää eli on vähemmän semmoista kamppailua kuin niissä jotka hakee pääsykokeiden kautta. Mutta kyllä sitä on ja juuri se, että kun kaikki kuitenkin loppujen lopuksi kilpailee toisiaan vastaan niin kyllä sitä on ilmassa. Noora, 28

5.2.3 Kuuluvuuden tunne väyläopintojen kontekstissa

Opintojen moninaiset järjestelykäytännöt, kuten verkko- ja iltaluennot, ovat olleet tärkeitä resursseja opintojen saavutettavuuden kannalta. Useissa haastatteluissa kuitenkin nousi esiin opetuskäytänteiden saavuttamattomuus, joka koettiin ulossulkemisena. Kokemus näyttäytyy opetuksenkäytäntöihin, joita leimasi ei-kannustava ilmapiiri, sekä esimerkiksi opintojaksojen järjestelyaikatauluihin, joita ei ollut suunniteltu ottamaan huomioon opiskelijoiden monimuotoisuutta. Toisaalta positiiviset kokemukset vahvistivat kuuluvuuden tunnetta, samalla lisäten oppimisen iloa ja innostusta opiskeluun.

Ja sitten (...) -kurssi oli tosi kiva, sillä oli tosi kiva pitäjä, joka ymmärsi sen, että jos kävi töissä samaan aikaan, niin ei välttämättä pääse kaikille luennoille ihan vaan työvuorojen takia. Niin se oli myös tosi kiva kurssi. Siinä kanssa pääsi oppimaan tosi paljon kaikkea ja se ei ihan taskut tyhjäksi vetävä kurssi. Että se oli myös tosi kiva. Tiina, 21

Opettajat tietenkin ovat yksilöitä, että he eroavat ja heidän opetustyyliinsä eroavat keskenään kyllä. Yksi opettaja jäi minulle tosi hyvin mieleen. Hän opetti (...) -kurssin. Se oli todella mielenkiintoinen. Vaikka ne asiat eivät olisi sellaisia mielenkiintoisia musta, että haluaisin tehdä tulevaisuudessa tollasta. Mutta siis todella hyvät luennot. Se oli todella helposti seurattava. Hän jäi minulle isosti mieleen. Se oli todella hyvä. Annika, 21

Sosiaaliset suhteet oppilaitoksen henkilökuntaan, opettajiin, luennoitsijoihin ja muihin opiskelijoihin toimivat voimavaroina, mikäli suhteet koettiin lämpiminä ja välittävinä. Hyvät suhteet lisäsivät heidän tunnettaan siitä, että he onnistuisivat saavuttamaan asetetut tavoitteet. Opastuksen ja henkilökohtaisen tuen merkitys sai painoarvoa väyläopiskelijoiden kerronnassa. Useat haastateltavat olisivat toivoneet enemmän tietoa ja ohjausta monista käytännön seikoista etenkin opintojensa alkuvaiheessa. Ohjauksen ja opastuksen puute tai sen kehittämisen tarve tulee esiin Tiinan ja Elinan vastauksissa.

(...)missä on muita avointen opiskelijoita, niin mun kesti kaksi viikkoa löytää se, missä sitten oikeasti pysty kysymään neuvoa muilta. Niin ehkä enemmän neuvontaa, että miten ne toimii ja miten hakee niitä kursseja Tiina, 21

En sitten tiedä, voisiko niiden avoimenkin opintojen aloitusta, vaikka yrittää keskittää vaikka vuodenvaihteeseen ja syksylle. Voisi olla tuutoripäiviä, missä käytäisiin vielä tarkemmin läpi koko juttu. Semmoinen voisi varmasti auttaa ihmisiä aloittamisessa. Elina, 24

Yhdelläkään haastatelluista ei ollut muodostunut varsinaisia pysyviä ystävyys-suhteita väyläopintojen kautta. Yleisesti ottaen väyläopinnot näyttäytyivät haastateltavien kerronnassa yksinäisenä puurtamisena satunnaisia ryhmitöitä lukuun ottamatta. Opintoihin kiinnittyminen on yhteydessä osallisuuden ja vastavuoroisuuden toteutumiseen. Kuten Tiina ja Maija toteavat, työläiden ja raskaaksi koettujen opintojaksojen aikana kokemusten jakaminen muiden opiskelijoiden kanssa kuitenkin saattoi helpottaa koettua taakkaa ja tukien kuulumisen tunnetta yhteisöön (Pesonen, ym., 2023)

Niin se on kiva tietää, että se ei ole semmoista yksin puurtamista, vaan että siellä on muitakin, jotka kokevat ihan samaa kuin sinä ja sä et ole yksin sen kanssa.
Tiina, 21

Niin se oli tosi mielenkiintoista lukea muiden kokemuksia. Ja oli siellä sitä vastavuoroisuutta, vaikka se on etänä, että me laitettiin kommentteja. Että oli keskustelufoorumi niin piti vaikka kirjoittaa jostain aiheesta, ja toinen sitten kommentoi. Niin musta se oli jotenkin hurjan mielekästä. Toisaalta joidenkin mielestä... ne voi olla eri mieltä, että se ehkä koetaan turhana sellainen vuorovaikutus. Mut sit just sellaisessa vaiheessa, kun löytää ehkä samanhenkistä tai jotka ajattelee jotain samalla tavalla, niin saa vähän vertaistukea. Kun näitä ihmisiä ei ole ikinä tavannut, ja ne tekee ihan omaa tahtia, jotkut kanssa tekee vaan lauantaisin tai muuta. Maija, 27

Yhteenvedon osallistujahaastatteluissa väyläopiskelijat nimesivät tärkeimmiksi sosiaalisen pääoman muodoiksi lähipiirinsä. Opiskelijat toki rakentavat ja vahvistavat sosiaalista pääomaansa opiskelunsa aikana, mutta varsinainen verkostoituminen ja kokemus olla osa opiskelijakulttuuria ilmeni heidän kerronnassaan olevan yhteydessä varsinaiseen tutkinto-opiskeluun. Pääomien kerryttäminen sosiaalisten verkostojen kautta nähtiin siis ainoastaan tutkinto-opiskeluun kytkeytyvänä mahdollisuutena, väyläopinnot nähtiin tässä mielessä irrallisena sosiaalisen verkostoinnin mahdollisuudesta.

Opiskelutovereilla ei ylipäätään nähty kovin suurta merkitystä väyläopintojen aikana, vaikkakin työläämpien ja raskaiden opintojaksojen aikana vertaisten tuki saattoi toimia vahvistavana voimavarana. Toisaalta kilpailullisuuden, elementti varjosti kokemusta yhteenkuuluvuudesta. Sosiaalinen pääoma kytkeytyi osallisuuden välityksellä myös opintojen saavutettavuuteen. Opintojen saavutettavuus tai saavuttamattomuus ilmeni opiskelukäytänteinä ja toimintatapoina, joihin liittyi myös opetushenkilöstön rooli sekä henkilökohtaisen ohjauksen merkitys.

5.3 Navigoinnin taito avoimen väylällä

Tulokset valaisevat, miten kulttuuriset tekijät rakentavat opiskelijoiden kokemusta omasta kyvykkyydestään. Ne auttavat myös ymmärtämään, kuinka opiskelijat navigoivat valinnoissaan ja opinnoissaan kartuttaakseen kulttuurista pääomaansa avoimen yliopiston kentällä. Sosiaalinen ja kulttuurinen pääoma muodostavat verkostoja ja resursseja korkeakoulukontekstissa, jotka määrittelevät opiskelijoiden menestystä ja integroitumista akateemiseen ympäristöön. Kulttuurinen pääoma ilmenee yksilön habituksena, jonka Bourdieu määrittelee muotoutuvan koulutusinstituutioiden sisällä, mutta myös niiden ulkopuolella (Määttä, 2006; Reay, 2021). Habituksen voidaan myös tulkita muotoutuvan ajassa ja paikassa. Haastateltavien vastauksissa heijastuu sisäistetty uusliberalistinen näkökulma habituksesta, joka samalla on liitoksissa aajankohtaiseen diskursiin arvostetuista ominaisuuksista, osaavasta ja aktiivisesta yrittäjämäisestä kansalaisesta (Kinnari, 2020).

5.3.1 Sosiaalisen taustan merkitys väyläopintojen kentällä

Haastateltavat tulivat erilaisista sosiaalisista taustoista: osalla vanhemmat olivat korkeakoulutettuja, kun taas toisten perhetaustat olivat työväenluokkaisia. Pääsääntöisesti haastateltavat eivät kuitenkaan puhuneet vanhempiensa ammateista tai taustoistaan siten, että se olisi vaikuttanut heidän omiin koulutusvalintoihinsa tai -polkuihinsa. Haastateltavien kertomuksissa ei noussut esiin, että sosiaalisella taustalla olisi ollut vaikutusta väyläopintojen etenemiseen tai päätökseen hakeutua niihin, eivätkä he siis itse tunnistaneet että sosiaalisella taustalla olisi merkitystä heidän opinnoissaan.

Työläistaustasta oleva, ei aiempaa korkeakoulutusta omaava Kasper kuitenkin haluaa rakentaa lapsilleen kasvuympäristönä mallin, jossa korostuu koulutuksen tärkeys.

Sitten kanssa ehkä sellainen, mitä mä en ole vielä sanonutkaan, on, että koen, että tässä on tietyllä tapaa kanssa halu näyttää omille lapsille esimerkkiä ylipäänsä opiskelusta, vaikka molemmat on vasta tarhaiässä, mutta sitten taas sellaisesta yrittämisestä ja näin, että jaksaisi tehdä töitä. Ei ne välttämättä nyt sitä ymmärrä, mutta joskus vanhempana ne voi ymmärtää. Ja ehkä sitten lähtee, haluaa itsekin jotenkin samanlaiselle polulle. Me ollaan kotona molemmat tällaisia toisen asteen koulutuspolun käyneitä.

Niin sanottu "peritty" taloudellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen pääoma saattavat vaikuttaa opiskelijoiden kokemukseen yliopisto-opiskelusta (Reay, 2018). Haastateltavat, joiden vanhemmat olivat akateemisesti koulutettuja, eivät maininneet saaneensa erityistä ohjausta kotoa, mutta he kertoivat saaneensa yleistä tukea koulutus- ja uravalinnoissa. Lukiota pidettiin

kuitenkin itsestäänselvänä valintana useassa haastateltavien perheessä. Koulutus on ollut tärkeä arvovalinta Elinan perheessä. Lukio-opintojen jäätyä kesken, Elina koki perheensä pettyneen.

Olin aina luonnontieteisiin keskittynyt todella paljon, niin lukio oli siinä kohtaa ainoa vaihtoehto. Mutta kyllähän heillä ehkä oli tiettyjä odotuksia aina. Kyllä koin, että he olivat pettyneitä silloin, kun en saanutkaan sitä lakkia aikaiseksi. Kyllä se varmasti vaikutti myös siihen. Elina, 24 v

Nooran vanhemmat ovat akateemisesti koulutettuja ja hänellä itsellään on jo aiempi korkean statusalan yliopistotutkinto. Noora opiskelee päämääränään täydentää aiempaa tutkintoa uudella arvostetulla tutkinnolla.

Koulunkäynti on aina ollut meidän perheessä sellainen asia mitä on arvostettu ja siihen on kuulunut panostaa. Ei meidän perheessä annettu vaihtoehtoja. Enkä tiedä olisinko halunnutkaan. Noora, 28

Sekä Elinan että Nooran perheessä arvostetaan korkeaa koulutustasoa ja akateemista menestystä. Koulutusta arvostava kotikulttuuri saattaa vahvistaa motivaatiota opiskeluun ja ylipäätään auttaa hakeutumisessa korkeakoulutukseen (Kosunen & Seppänen, 2015). Yhtäältä perheen tuki voi olla kannustavaa, vaikka perheen tausta ei olisikaan akateeminen.

Vaikka kaikkien haastateltavien perhetaustat vaihtelivatkin, heidän kerronnassaan perheen tuki nähtiin kannustavana, ja väyläopinnot koettiin myönteisenä valintana. Yleisesti ottaen koulutuksen merkitys tulevaisuuden mahdollisuuksien laajentajana korostui, vaikka koulutus ei olisikaan ollut erityisen merkityksellisessä roolissa perheen arkisissa keskusteluaiheissa.

Ehkä ekan kerran silloin mä oon miettinyt sitä silleen, että voi hitsi et niinpä, että pystyisinkö. Kuitenkin on ollut tosi kannustavia aina. Että ite kun tekee sen työn, pääsee sinne, mihin haluaa. Mutta sinänsä ei hirveesti olla keskusteltu tommosista aiheista. Se ei ole ollut jokapäiväistä Annika 21

Elina on jättänyt aiemmin lukion kesken. Väyläopiskelu on ilahduttanut akateemista koulutusta arvostavat vanhemmat ja ymmärrys koulutuksen tuottamasta hyödystä on yhteinen.

Kyllähän mä vanhemmille mainitsin, että mä aloitin noin avoimen väyläopinnot, niin olihan he innoissaan siitä. Ja samaa mieltä mun kanssa, että tavallaan ehkä tulevaisuudessa ne paperit voi avata ovia uusiin Elina, 24

Vaikka koulutuksen tuottama hyöty nähdään arvokkaana ja merkityksellisenä, voi yliopistokenttä näyttäytyä osittain vieraalta areenalta, jossa navigointi vaatii tietynlaisia taitoja ja ymmärrystä. Opiskelu yliopistossa herättää kaksijakoisia tunteita osan haastateltavien kerronnassa. Vieraalta vaikuttava yliopistokenttä tuottaa niin huolenaiheita kuin suurta

ylpeyttäkin. Teemun ja Maijan vanhemmat ovat työläistaustaisia ja kulttuurista mallia yliopisto-opiskelusta ei luonnollisesti ole.

...Ja isän kanssa, ku mie sille ilmoitin siitä yliopistosta, niin sil oli ensimmäinen reaktio, oli vähä niinku pelko. Elikkä se kysy justiin, että kuinka kauan se kestää ja kuinka vaikea se on. Et sen huomasi siitä, et sillä itellä pelotti se yliopisto, näin. Mutta sitte taas ku äitille kerto tästä, niin se oli, että voi vitsit, että mahtava homma, että nyt hän voi sanoa työkavereilleki, että poika on yliopistossa. Että se oli aivan eri reaktioki. Teemu, 29

Mut sitten, että äitillä ei ole tosiaan välillä sitä käsitystä, että millaista on yliopistossa. Mutta sit mä vähän kerron ja selitän sille. Mut siis se ei oo ikinä ollut sellanen painostava, mut sit aina(...) jeejee, että mä sain tästä tämmösen ja tää menee hyvin. Niin sit se iloitsee kanssani siitä. Et se ei ehkä ole tiiviisti läsnä näissä mun opiskeluissa, mutta me puhutaan kyllä ja iloitaan niistä onnistumisista. Maija, 27

Esimerkit kuvastavat hyvin sitä kuinka työväentaustaisilla haastateltavilla kulttuuripääoman kertyminen merkitsi myös irtautumista lapsuuden perheestä. Työväenluokkaisesta taustasta tulleet huomasivat elävänsä eri maailmassa kuin heidän vanhempansa (Haltia ym., 2023, ks. myö Käyhkö, 2017). Esimerkit ilmentävät myös yleisesti yhteiskunnallista näkemystä korkeakoulutuksesta. Huolimatta koulutustaustasta perheet tunnistavat korkeakoulutuksen merkityksen mahdollisuutena kohottautua yhteiskunnallisessa arvoasteikossa.

5.3.2 Elämäkokemus ja avoimen väylän tarjoama toinen mahdollisuus

Haastatteluun osallistuneet kokivat, että heidän aiempi koulutuspolkunsa ja elämäkokemuksensa olivat enemmänkin muokanneet heidän sisäistämäänsä koulutuksellista habitustaan kuin perhetaustasta peritty kulttuurillinen malli. He kokivat avoimen väylän toimivan kenttänä, jossa heillä oli mahdollisuus hyödyntää elämäkokemuksen myötä muodostunutta uudenlaista kuvaa itsestään opiskelijoina. Haastateltavien kertomuksissa korostuu henkisen kasvun näkökulma, ja avoin yliopisto nähdään valintojen horisonttia laajentavana mahdollisuutena (Kosunen & Seppänen, 2015) sekä niin sanottuna toisena mahdollisuutena (Haltia, 2019). Kasper ja Teemu ovat tehneet jo suhteellisen pitkän työuran ja ovat alkaneet tarkastella itseään opiskelijapositiona uudella tavalla.

Avoin yliopisto on ehkä sellainen vähän pidemmän pohdinnan lopputulos. Tämänkin mä aloitin ihan vaan silleen, että otin viime kesänä yhden kurssin ja vähän lähdin katsoon, että minkälainen tämä maailma on. Kun mä oon kuitenkin pitkän aikaa ollut pois koulumaailmasta, lukiosta ja peruskoulusta on aikaa jo tosi paljon, niin varmasti on asioita, mitä on unohtunut, niin mä olin vähän epäileväinen siihen, että miten saan itseni mukaan tähän yliopistomaailmaan, mutta se on vaatinut ihan älyttömästi työtä, mutta mulla on kyllä ollut... Tai siis

vaikea sanoa silleen, miten mä nyt muotoilen tän... Että mä oon yllättynyt siitä tosi positiivisesti, miten motivoitunut mä olen tähän koko hommaan ollut.
Kasper, 35

Näin ja mie sitte aattelin, että no ei vissiin minusta ole siihen ja menin sinne (...)alalle, mutta mie oon muuttanu sen ajatusmaailman justiin, että mie en enää kuuntele, mitä muut sanoo, vaan mie teen just niinku ite haluan, et. Ja minusta tuo avoin väylä oli ihan loistava. Se, että ku mulla ei ole sitä lukiopohjaa, ku minua ei kannustettu sinne, nii mulla on nyt mahdollisuutta muuten mennä sinne. Teemu, 29

Kasper ja Teemu ovat molemmat käyneet ammattikoulun. Aineisto-otteet vahvistavat (Haltia ym., 2021) havaintoa siitä, että ammattikoulutaustaiset ovat tyypillisesti nähneet itsensä korkeakouluopiskelijoina vasta hieman myöhemmällä iällä. Toisin sanoen, heidän elämänpolkunsa ovat muokanneet näkemystä heidän koulutettavuuskäsityksestään. Toisaalta avoin yliopisto ylipäättään tarjoaa erinomaisen mahdollisuuden kaikenlaisille opiskelijoille, riippumatta heidän taustoistaan ja elämänkokemuksestaan. Usean haastateltavan kerronnassa ilmeni erityisesti avoimen yliopiston mahdollistama toinen mahdollisuus.

Niin, et ihmiset saa mahdollisuuden viel myöhemmin, vaikka ei oo vetäny niin hyvin. Kyllähän se on aika tasavertasta on lukiossakin, et on ihmisiä erilaisista perheistä. Itellä ei ollu niin kovaa kiinnostust sillon, et ei ollu henkisesti kehittyny niin paljoo vielä. Hannes 26

Mutta tietyllä tapaa mä itse kanssa arvostan tosi paljon myös sitä elämänkokemusta, mitä saa. Kyllä mä itse olen kurssilla huomannut niitä ihmisiäkin, jotka tavallaan tulee suoraan lukion penkiltä tai yliopistossa ylipäättänsä menee suoraan lukiosta opiskelemaan. Kyllähän he tietty säilyttää sen oppimisen taidon, mutta kyllä tavallaan parikymppisellä, joka ei ole koskaan ollut päivätöissä, niin se ajattelutapa on todella erilainen maailmasta. Siellä ei välttämättä kaikki realiteetit ole ihan kunnossa. Elina 24,

Ja sitten kun sinulla on jo työkokemusta, niin tähän on paljon helpompaa tavallaan, kun sinä osaat linkittää niitä asioita johonkin oikeeseen elämään, kun vertaa sitten noihin nuorisoon, kun ne lukee sen kirjan ja siihen on uskominen. Suvi, 55

Vastauksissa painottuu, että koulutuksella on merkittävä rooli yksilöiden elämänhallinnan lisääntymisessä ja oman suunnan löytämisessä. Tutkimusten mukaan koulutus vahvistaakin yksilöiden näkemyksiä tulevaisuudesta (Haltia ym., 2018). Useiden haastateltavien kertomuksissa korostuu heidän nykyinen käsityksensä omasta koulutettavuudestaan ja väyläopinnot ovat vahvistaneet heidän kyvykkyyksistään. Mahdollisuus opiskella, riippumatta aiemmista valinnoista, on lisännyt heidän luottamustaan itseään kohtaan opiskelijoina ja rohkaissut heitä etenemään (Lahtomaa, 2023).

Kyllä mä koen, että mulla se motivaatio on aina ollut siihen. Kyse on ehkä ollut siitä, että mä en ole ollut vaan vielä valmis opintoihin nuorempana. Mutta kyllä sitä lisämotivaatiota tuo se, että mä pystyn jo nyt käyttämään asioita, mitä mä oon oppinut, työelämässä suoraan. Elina, 24

et ihmiset elää eri aikajanalla. Jotkut tajuu aikasemmin, mitä haluis tehdä, jotkut tajuu myöhemmin, jotkut tajuu, et halua tehdä jotain muuta aikasemmin, ja se vaihtuukin, kun elää elämää eteenpäin. Hannes, 26

Elinan ja Hanneksen aineisto esimerkit kuvaavat sitä, miten ajallinen ulottuvuus ilmenee elämänvalintojen kypsymisen ja muutoksen kautta. Huolimatta aiemmista valinnoista, koulutukselliset päätökset voivat myös muokkautua uudelleen myöhemmässä elämänvaiheessa (Haltia ym., 2019). Opinnot ovat edistäneet opiskelijoiden oman elämän tavoitteiden selkiytymistä ja vaikuttaneet heidän tulevaisuudensuunnitelmiansa muotoutumiseen.

5.3.3 Väyläopinnot kulttuurisena pääoman kerryttämisen osana

Haastateltavien kerronnassa ilmenee, miten väyläopinnot vaikuttavat heidän kokemukseensa koulutuksesta ja sen tarjoamiin mahdollisuuksiin. Osa haastateltavista on tunnistanut, että koulutus tarjoaa heille niin sanottua hyötypääomaa. Hyötypääoma viittaa koulutuksen tuottamiin konkreettisiin etuihin ja mahdollisuuksiin, kuten parannettuihin työmahdollisuuksiin tai arvostetumpiin pätevyyksiin. Tämä tarkoittaa, että väyläopinnot eivät ainoastaan tarjooneet henkilökohtaista kehitystä, vaan ne avasivat myös käytännön resursseja ja etuja, jotka voivat edistää ammatillista ja henkilökohtaista kasvua (Lahtomaa, 2023). Tämän koulutuksellisen kulttuurisen pääoman kerryttämisen potentiaalin haastateltavat tunnistivat usein vasta tutustuessaan ja kokeillessaan väyläopintoja. Kerronta heijastelee sitä, miten yksilön näkemykset koulutuksesta ovat sidoksissa yhteiskunnalliseen kontekstiin arvostetuista pääomista. Maija ja Noora ovat aluksi kokeilleet väyläopintoja harrastusmielessä, ajatus tutkintoon johtavasta polusta ja sen hyödyistä on alkanut houkutella myöhemmin.

Et sitä mä voisin hyödyntää, mutta tässä vaiheessa askel kerrallaan, koska se ei ole mulle ehdoton, että mun täytyy nyt heti päästä väyläopiskelijaksi. Kun mulla on kuitenkin yksi tutkinto jo takana ja kuitenkin, että on töissä, niin ehkä askel kerrallaan ja kokeilee. Mä en oikein osaa aina päättäväisesti vaan päättää, että mä teen näin. Maija, 27

Se oli ehkä alkuun jotenkin enemmän harrastustyyppinen ja kun tykkää kuitenkin oppia uusia asioita ja ne asiat on mielenkiintoisia, niin se oli semmoista kivaa tekemistä. Jossakin kohtaan se rupesi vahvistumaan semmoinen tai se vaihtui harrastuksesta enemmän, että tällä oikeasti voisi olla merkitystä minun uran

kannalta ja ne on asioita mitkä minua kiinnostaa ja voi viedä minua pidemmälle
Noora, 28

Aineisto esimerkit kuvaavat myös sitä, miten avoin yliopistokenttä toimii areenana, jossa erilaiset tarpeet ja tavoitteet tuelvat näkyviksi. Väylä tarjoaa mahdollisuuden ja vapauden ilman sitoumuksia tavoitella hyötyjä omien intressien mukaan.

Sama homma on opiskelusta, että mie opiskelen opiskelun takia, en jonku tittelin tai tämmösen takia, vaan mie halun kehittyä paremmaksi ihmiseksi ja siinä mie en oo koskaan valmis. Teemu, 29

Mä hain opiskelemaan nyt sen takia, että mä pääsisin oppimaan lisää ja tutustuu ehkä itteen silleen, että onks tää (...) oma juttu Elina, 24

Kuten Teemun ja Elinan vastauksista voi päätellä, väyläopinnot tarjoavat tutkintoon tähtäävän opiskelun ja työssä kehittymisen rinnalla myös oman kompetentin toimijuuden vahvistumiseen liittyviä näkökulmia ja kehitysprosesseja (Haltia ym., 2018). Yhtäältä haastateltavat tunnistavat yhteiskunnassa arvostetun kulttuurillisen pääoman merkityksen. Koulutus korkean statuksen alalle on heidän kerronnassansa yksi kulttuurillisen pääoman kerryttämisen muoto. Erilaisten yliopistotutkintojen statuksen muodostumista, voidaan hahmottaa yhteisen kulttuurisen ymmärryksen prosessin kautta. Tämä tarkoittaa sitä, että statuserot eri tutkintojen välillä perustuvat yhteiskunnallisiin käsityksiin siitä, miten eri oppialojen tarjoamat koulutuksen laatu ja hyödyllisyys arvoidaan (Isopahkala-Bouret ym., 2021; Isopahkala-Bouret ym., 2024). Elina ja Noora tunnistavat tutkintojen merkityksen suomalaisessa työmarkkinakentässä.

En edes tiedä, tai en usko, että on edes olemassa mitään yksittäistä tutkintoa, mikä valmistaisi valtaosaan töistä. Mutta kyllähän se sellainen tietty ehkä vaatimustaso on siinä, että se on joko sitten se ylempi AMK tai sitten tämä. Elina, 24

Mutta Suomi on tosi tutkintokeskeinen, että pitää olla se (...) korkeakoulu tutkinto moneen paikkaan. Niin näen, että se kuitenkin auttaa eteenpäin jos pystyn työtä hakiessani sanomaan, että olen (...) ja siinä tavallaan. Noora, 28

Sosiaalinen ja kulttuurinen pääoma kietoutuvat hyödyn tavoittelun yhteydessä yhteen siten, että haastateltavien kokemuksen mukaan työmarkkinoilla tunnistetaan ja arvostetaan korkean statuksen alan opinnoissa vaadittuja resursseja. Merkitykselliseksi tieto nousee tärkeissä työnhakuprosesseissa. Hannes pohtii mahdollisia tulevaisuuden rekrytilanteita.

Ja se, et monet kokeneemmat tyypit bisneselämässä, niin ne on kans käyny (...), ja ne tietää, et jos on mies, joka on valmistunu (...)vaikka (...) maisteriks, vaikka ees keskinkertaisin arvosanoin, niin tietää, et mimmonen jätkä toi on, et siin vaiheessa, jos ne on rekrytointiprosessis mukana, ja hakee töitä. Se on semmonen

standardin mukana koulutus, kun on käynyt sen koulu ja hyvin arvosanoin, niin siitä saa osviittaa, et mimmonen joku tyyppi on. Hannes, 26

Aineisto esimerkki ilmentää kuinka arvostettu opintoala näyttäytyy ratkaisevana uran kannalta; valmistumisen jälkeen opintoalan tuottama arvostettu pääoma voidaan mobilisoida työmarkkinoille.

5.3.4 Henkilökohtaiset ominaisuudet kulttuurisina pääomina

Henkilökohtaiset ominaisuudet eivät ainoastaan muokkaa opiskelijoiden käsitystä itsestään, vaan myös heidän rooliaan opiskelijoina. Nämä ominaisuudet voidaan nähdä arvokkaina kulttuurisina pääomina, joita opiskelija voi hyödyntää väyläopintojen kentällä. Kilpailullisen opintoalan väyläopintovaatimukset korostavat erityisesti korkeaa tasoa, joka sisältää tiukat aikataulu- ja arvosanatavoitteet. Vaatimukset edellyttävät opiskelijoilta monenlaisia resursseja. Resurssit kytkeytyvät niin sisäisen motivaation, kuin persoonallisuudenkin ulottuvuuksiin. Opiskelijat kuvaavat millaisena näkevät itsensä suhteessa opintoihin.

Kyllä varmaan oma motivaatio, että se on sellaista sisäistä. Se lähtee musta itsestä, niin ei se muuten olisi varmaan mahdollista tämä panostaminen. Kasper,35

Mä oon tosi reipas ja jaksan kyllä painaa, koska mä tiedän, että jossain vaiheessa se loppuu. Mä ajattelen, että ihminen jaksaa niin pitkään, kun sä tiedät, että se loppuu. Tiina, 21

Ja se, et kun ne on niitä kurseja, samoja kurseja, joita käydään ekana vuotena (...), niin se, et niit pystyy kokeilla monta kertaa vielä, niin se, et jos kusee yhen tentin, niin se ei jää siihen vaan on viel kaks kertaa mahdollista kokeilla uudestaan. Niin se on mun mielest tosi reilu peli. Jos ei siihen pysty, niin onks oikeesti motivoitunu tai kykenevä opiskelee (...)koulussa, niin en tiä. Hannes, 26

Edelliset ovat esimerkkejä aineisto-otteista, joissa haastateltavien näkemys omista vahvuudestaan mukailee yleistä yhteiskunnallista kyvykkyysdiskurssia. Kyvykkyysihanteissa opiskelijan kuuluu omaksua yrittäjämäinen asenne (Kinnari, 2020). Opiskelun vaateet ja niihin vastaaminen nähdään jopa hyveenä - tapana kerätä pääomia ja erityisesti osoittaa itsensä luotettavana, ahkerana yksilönä, joka sopii vaatimaan työelämään. Tasaisena pysyvä suorituskkyky, eteenpäin puskeminen ja itsensä ylittäminen ovat kyvykkyysdiskurssiin nivoutuvia psykologisen ulottuvuuden vaateita (da Silva Gonçalves & Ikävalko, 2022). Haastateltavat tunnistivat yksilölliset ominaisuutensa hyveiksi ja voimavaroiksi, mikä viittaa siihen, että he ovat sisäistäneet ajatuksen kulttuurisesti arvotettavista valmiuksista ja taidoista (ks. esim. Korhonen, ym., 2023).

Toisaalta opiskelijat eivät kuitenkaan sisäistäneet kyvykkyyshannetta ihan sellaisenaan. Opinnolliset tehokkuuden ja suorittamisen vaateet, sekä kilpailullisuuden aspekti haastoivat opiskelijoiden näkemystä omasta ja muiden kyvykkyystvaateista.

Ja siinä on se, että sitten sitä suorittaa se arvosanan kiilto silmissä, eikä sen takia, että oppisinko mä tästä jotain ja mitä tästä jää päähän, vaan se on pelkästään sitä suorittamista. Et se on tavallaan se huono puoli tossa. Suvi, 55

Uskon myös siihen, että kaikki eivät jaksa tätä vetää kunnolla. Uskon, että tosi paljon on sellaista kokeilua, että lähdetään kokeilemaan, muttei ehkä tiedosteta sitä, tai ei ollakaan valmiita tekemään niin paljon töitä sen eteen. Uskon, että sen kautta tulee paljon pudotusta. Kasper, 35

No alkuun se oli juuri semmoista, että on kiva tietää näistä asioista ja kun oppii niin se on mielenkiintoista. Jossain kohtaa avoimen väyläkin tehokkaasti tappaa sen halun eli lakkaa olemasta kyse siitä, että opitaan asioita Noora, 28

Aineisto esimerkeistä on tulkittavissa myös kykydiskurssiin nivoutuva hyvinvoinnin ulottuvuus. Erityisesti kilpailullisen statusalan ollessa kyseessä myös opintojen tavoitteisiin kytkeytyy suorituspaine ja stressinsietokyky. Haastateltavat kokevat väyläopinnot ennen kaikkea kilpailuna itseään vastaan.

Tiedusteltaessa ajatuksia tulevasta tutkinto-opiskelusta haastateltavien kerronnassa tulee esiin vapautuminen tiukasta kilpailun ja suorittamisen vaateesta. Noora ja Kasper korostavat arvosanatavoitteiden tuottamaa stressiä ja painetta.

Ehkä se kilpailu itseään vastaan on vähän erilaista kuin sitten siinä väylässä, samanlaista strategiointia ei ehkä ole sitten samalla tavalla tarpeen tehdä. Vähemmän epävarmuutta ja vähemmän neuroottisuutta. Enemmän hyvinvointia, voisi joku argumentoida. Noora, 28

Yksi asia tietysti on sellainen, että multa lähtee pois se arvosanapaine. Sitten ei ole enää merkitystä sillä, että onko se kolmonen vai tuleeko jostain kakkonen. Se varmasti helpottaa sitä. Ei sillä, että mä haluaisin jotain huonoja, kyllä mä edelleen panostan, mutta kuitenkin se ei ole enää yksi selkeästi rajoittava tekijä siinä hommassa. Kasper, 35

Ylipäättään haastateltavien kerronnassa korostui väylän salamyhkäisyys siinä mielessä, että vaikka yleistä tietoa väyläopinnoista on saatavilla, käytännön toteutustapa ja eteneminen ovat usein hämärän peitossa. Tietoa käytännön toteuttamisesta tai suositeltavista etenemismuodoista joutuu usein kaivamaan esiin monimutkaisiltakin poluilta.

Mun mielestä jopa ehkä tarpeeksi siitä ei puhuta. Tuntuu, että se on vähän sellainen salakerho. Elina, 24

Elinan esimerkki valaisee kulttuurisen pääoman moniulotteista merkitystä. Yhteiskunnalliset käsitykset koulutuksen arvosta sekä sen tuomat hyödyt työmarkkinoilla luovat merkityksiä eri pääomille. Erilaiset pääomat määrittävät yksilöiden menestystä monilla elämänosan alueilla, siten myös väyläopintojen kontekstissa. Opintojen etenemisen lisäksi keskeistä on oikeanlaisten tietojen omaksuminen ja kyky strategisesti navigoida väyläopintojen poluilla, jotta voidaan niiden avulla saavuttaa maksimaalinen hyöty. Taloudellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen pääoma muodostavat toisiinsa limittyneitä verkostoja ja resursseja, jotka määrittävät opiskelijoiden menestymistä ja siten saattavat asettaa yksilöt myös eriarvoiseen asemaan.

6 Pohdinta

Tässä luvussa esitän tutkimukseni johtopäätökset ja tarkastelen kriittisesti, mitä tutkimuksessa jäi auki ja mitä se ei selitä. Lopuksi esitän mahdollisia jatkotutkimusaiheita.

Tutkimukseni perustui Bourdieun pääomateoriaan, joka toimi keskeisenä työkaluna avoimen yliopiston väyläopiskelijoiden tarkastelussa. Teorian avulla pystyin hahmottamaan, miten erilaiset pääomalajit – taloudellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen – määrittivät opiskelijoiden kokemuksia väyläopintojen kentällä.

On tärkeää huomata, että vaikka käyttämäni teoria auttoi selventämään monia seikkoja opiskelijoiden taustoista ja kokemuksista, se jätti myös joitakin kysymyksiä avoimiksi. Esimerkiksi tiettyjen yksilöllisten ja kontekstuaalisten tekijöiden merkitystä ei pystytty täysin kattamaan Bourdieun teorian puitteissa.

Lopuksi esitän mahdollisia jatkotutkimusaiheita, jotka voisivat syventää ymmärrystä ja vastata niihin kysymyksiin, jotka jäivät avoimiksi tässä tutkimuksessa.

6.1 Johtopäätökset

Tässä tutkimuksessa keskityttiin tarkastelemaan avoimen yliopiston väyläopiskelijoiden kokemuksia ja näkemyksiä heidän valitsemastaan opintopolusta. Tutkimuksen keskeisenä tavoitteena oli selvittää, millaiset opiskelijat hakeutuvat tutkinto-opiskelijoiksi väylän kautta ja miten he kokevat tämän opintopolun merkityksen elämäänsä sekä tulevaisuuden suunnitelmiinsa.

Tutkimuksessa käsiteltiin kolmea keskeistä kysymystä. Ensimmäinen selvitettiin, millaisia taloudellisia reunaehtoja väyläopiskeluun liittyy avoimessa yliopistossa. Tämä kysymys keskittyi opiskelijoiden kokemuksiin opintojen maksullisuudesta ja siihen liittyvistä taloudellisista haasteista. Toiseksi tarkasteltiin, millaisena sosiaalisten verkostojen merkitys näyttäytyy väyläopinnoissa. Tavoitteena oli kartoittaa, kuinka opiskelijat hyödynsivät ja rakensivat sosiaalisia verkostoja opintojensa aikana sekä millainen vaikutus näillä verkostoilla oli heidän opinnoissaan menestymiseen. Kolmanneksi tutkittiin, millaisia strategioita opiskelijat käyttävät navigoidessaan väyläopintojen kentällä. Tämä kysymys keskittyi selvittämään, millaisia strategioita opiskelijat kehittivät ja käyttivät pärjätäkseen väyläopintojen tarjoamissa haasteissa ja saavuttaakseen opintotavoitteensa.

Tutkimus tuo esille, kuinka opiskelijoiden taloudelliset resurssit, sosiaaliset verkostot ja henkilökohtaiset strategiat ilmenevät heidän kyvyssään navigoida avoimen yliopiston väyläopinnoissa ja miten nämä tekijät muokkaavat heidän kokemuksiaan ja näkemyksiään opintopolustaan. Aihe on ajankohtainen, sillä avoimen yliopiston opiskelijoiden määrä on kasvanut viime vuosina (Vipunen) ja yliopistot ovat suhtautuneet myönteisesti uusien väylien ja paikkamäärien kasvattamiseen (Savela & Joutsen, 2020).

Ensimmäinen tutkimuskysymys tarkasteli taloudellisia reunaehtoja, jotka liittyvät väyläopiskeluun avoimessa yliopistossa. Tutkimustulokset osoittivat, että opiskelijat pitivät väyläopintojen opintomaksuja kohtuullisina, vaikka he tunnistivatkin maksullisuuden eriarvoistavana tekijänä. Tämä tulos on linjassa Lahtomaan ja kumppaneiden (2024) analyysin kanssa, jossa avoimen yliopiston maksullisuus nähdään opiskelijoiden keskuudessa investointina itseen ja tulevaisuuteen. Maksullisuutta ei koettu merkittäväksi haasteeksi tässäkään tutkimuksessa, sillä kaikki osallistujat olivat työssäkäyviä, mikä mahdollisti heille taloudellisen itsenäisyyden ja opintojen rahoittamisen. On kuitenkin tärkeää huomata, että asetus avoimen yliopiston opetuksesta perittävästä enimmäismäärästä on noussut aiemmasta, mikä voi tulevaisuudessa vaikuttaa opiskelijoiden mahdollisuuksiin osallistua opintoihin.

Toinen tutkimuskysymys tarkasteli sosiaalisten verkostojen merkitystä väyläopinnoissa. Sosiaalinen pääoma, eli opiskelijoiden kyky hyödyntää sosiaalisia verkostojaan, nousi keskeiseksi tekijäksi menestyksellisessä väyläopiskelussa. Toisaalta opiskelijoiden keskuudessa myös kilpailullisuus ja yksilöllisen suorituskyvyn painottaminen nousivat tärkeiksi tekijöiksi, mikä heijastelee laajempaa yhteiskunnallista kyvykkyydiskurssia (Kinnari, 2020). Kuitenkin, sosiaalisten verkostojen merkitys korostui erityisesti niiden opiskelijoiden kohdalla, jotka olivat pystyneet hyödyntämään olemassa olevia suhteitaan ja luomaan uusia, opintoja tukevia kontakteja.

Kolmas tutkimuskysymys käsitteli opiskelijoiden käyttämiä strategioita väyläopintojen kentällä, erityisesti suhteessa kulttuuriseen pääomaan. Opiskelijoiden kertomuksissa korostui ajatus siitä, että vastoinkäymiset nähdään opettavaisina ja voitettavina haasteina. Tämä asenne painotti aktiivista halua kehittyä ja oppia (da Silva Gonçalves & Ikävalko, 2022).

Koulutuksen arvo nähtiin konkreettisina hyötyinä, kuten tutkintotodistuksina ja ansaittuina opintokrediitteinä, joiden kautta opiskelijat kokivat saavansa arvostusta sekä yhteiskunnallisella että henkilökohtaisella tasolla (Siivonen, 2023). Opiskelijat kokivat korkeakoulututkinnon saavuttamisen merkittävänä askeleena työmarkkina-aseman ja elämäntilanteen vakiinnuttamisessa, mikä tukee aiempia tutkimuksia koulutuksen taloudellisesta arvosta ja sen vaikutuksesta hyvinvointiin (Isopahkala-Bouret ym., 2021; Siivonen, 2023). Lisäksi tulokset korostavat avoimen yliopiston roolia yksilön uraidentiteetin rakentumisessa (Lahtomaa, 2023).

Bourdieu'n habitus-käsite auttaa ymmärtämään, miten ulkoiset sosiaaliset ja kulttuuriset tekijät muokkaavat yksilön kokemuksia ja sisäistä maailmaa (Reay, 2018). Tämä selittää, miksi tiettyjen taustojen opiskelijat pystyivät hyödyntämään väyläopintojen tarjoamia mahdollisuuksia. Menestys ei ollut pelkästään kiinni henkilökohtaisesta osaamisesta, vaan myös kyvystä hyödyntää sosiaalisia ja kulttuurisia resursseja. Opiskelijat, jotka osasivat navigoida näiden pääomien avulla, hyödynsivät elämäkokemuksiaan ja rakensivat uusia verkostoja ja resursseja tukemaan opintojaan ja urapolkuaan (O'Shea, 2020; Reay, 2018; 2021).

Tutkimus vahvistaa aiempia havaintoja (Alho-Malmelin, 2010; Haltia, 2012) siitä, että opiskelijoiden taustat ja ikä vaikuttavat siihen, miten he kokevat väyläopinnot. Esimerkiksi tässä tutkimuksessa vanhemmat opiskelijat kokivat väyläopinnot ensisijaisesti urakehityksen

tukena, kun taas nuoremmat opiskelijat keskittyivät enemmän opintoihin liittyviin riskeihin ja haasteisiin.

Taloudelliset, sosiaaliset ja kulttuuriset pääomat voivat uusliberalistisessa puheessa jäädä yksilön ominaisuuksien, kuten motivaation varjoon, mikä saattaa syventää olemassa olevaa eriarvoisuutta. Yksilölliset oppimispolut vaativat itseohjautuvuutta, mikä voi olla haaste joillekin opiskelijoille. Tämä kehitys voi haastaa opiskelijoiden yhdenvertaisuutta ja lisätä eriarvoisuutta yksilöiden välillä (Isopahkala-Bouret & Haltia, 2024; Kosunen ym., 2022; da Silva Gonçalves & Ikävalko, 2022.) Lisäksi yliopistojen toimintaympäristön muutokset, kuten kilpailun lisääntyminen, julkisen rahoituksen niukkuus ja korkeakoulutuksen markkinaistuminen, voivat uhata yliopistojen joustavuutta ja avoimuutta, heikentäen erityisesti aliedustettujen ryhmien mahdollisuuksia menestyä opinnoissaan (Isopahkala-Bouret & Haltia, 2024).

Yhteenvedona voidaan todeta, että vaikka korkeakoulutus nähdään edelleen keskeisenä välineenä urakehityksen ja taloudellisen aseman parantamisessa, korkeakoulupaikan saavuttaminen on monimutkainen prosessi (Reay, 2018, s. 532). Tulokset osoittavat, että avoimen yliopiston väyläopinnot tarjoavat merkittävän mahdollisuuden koulutussiirtymään niille, joille perinteiset opiskelureitit eivät ole helposti saavutettavissa. Opiskelijoiden kokemukset korostavat väyläopintojen roolia elämäntavoitteiden saavuttamisessa ja urapolkujen rakentamisessa. Tutkimus vahvistaa aiempia havaintoja siitä, että väyläopinnot eivät vain laajenna korkeakoulutuksen saavutettavuutta, vaan myös edistävät sosiaalista ja kulttuurista inklusiota (Haltia & Lahtomaa, 2019; Haltia, 2012).

Tulokset korostavat avoimen yliopiston väyläopintojen merkitystä korkeakoulutuksen saavutettavuuden ja yhteiskunnallisen tasa-arvon edistäjänä. Väyläopinnot tarjoavat vaihtoehdon niille, jotka hyötyvät pitkäjänteisestä opiskelusta koetilanteiden sijaan. Väyläopinnot voivat myös auttaa löytämään oikean alan välivuosien aikana tai tarjota vaihtoehdon todistusvalintapisteiden korottamiselle, samalla kun opiskelijat voivat kartuttaa akateemisia valmiuksia ja suorittaa opintoja haluamaltaan alalta. Tutkimustulokset myös paljastavat kriittisiä haasteita, kuten opintojen vaativuuden, kustannukset ja tukipalveluiden puutteet, jotka voivat muodostaa merkittäviä esteitä osallistumiselle ja menestykselle väyläopinnoissa. Näiden haasteiden tunnistaminen ja niihin vastaaminen ovat keskeisiä askeleita avoimen yliopiston väylien kehittämisessä kohti entistä inklusiivisempaa ja tasa-arvoisempaa korkeakoulutusta.

6.2 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimus vastasi osaltaan kysymykseen siitä, millaisia opiskelijoita väyläopintojen kautta tulee yliopistoon. Tulokset ovat linjassa aiempien tutkimusten kanssa ja osoittavat, että väyläopinnot tuovat korkeakoulutuksen piiriin ihmisiä erilaisista taustoista ja elämäntilanteista (Alho-Malmelin, 2010; Haltia ym., 2018; Rinne, 2003). Opiskelijajoukko koostui heterogeenisestä ryhmästä, joilla yhteistä oli korkea motivaatio ja kyky opiskella akateemisessa ympäristössä. Tulokset osoittivat, että väyläopinnot tarjosivat merkittävän mahdollisuuden koulutussiirtymään niille, joille perinteiset reitit ovat haastavia tai mahdottomia.

Huomionarvoista on, että kilpailullinen ja vaativa väylä saattaa estää osaa ihmisistä edes harkitsemasta osallistumista. Osallistujajoukko on siten vinoutunut suhteessa kaikkiin avoimen yliopiston väyläopintoja suorittaviin opiskelijoihin. Tämä tutkimus ei tavoittanut heitä, joille kyseisen linjan väyläopinnot eivät ole mahdollisia esimerkiksi maksujen tai korkeiden väylävaatimusten vuoksi.

Vaikka haastattelututkimus antaa yksityiskohtaisen kuvan tiettyjen opiskelijoiden kokemuksista, on syytä pohtia tutkimuksen tulosten yleistettävyyttä. Voivatko löydökset päteä laajemmalle väyläopiskelijoiden joukolle, vai ovatko ne sidoksissa vain tiettyyn aikaan, paikkaan ja tähän tiettyyn opiskelijajoukkoon. Lisäksi että haastateltavien puhe ja kerronta saattoivat olla tilanteesta riippuvaisia; jotakin saattoi jäädä kertomatta tai kerronta olisi voinut olla toisenlaista eri tilanteessa tai elämänvaiheessa. Narratiivisen haastattelun yhteydessä onkin tärkeää huomata, että kertomisen hetki ja tilanne tuottavat aina jotain uutta.

Haastattelun ymmärtäminen pelkkänä tiedon välittämisenä ja itsen ilmaisemisenä eroavat toisistaan ja johtavat erilaisiin ratkaisuihin tutkijan, eli haastattelijan kannalta (Hyvärinen & Löyttyniemi, 2015).

Haastattelututkimuksissa on aina riski, että aineiston tulkinta sisältää subjektiivisia näkemyksiä. Pyrin varmistamaan tulkinnan luotettavuuden esimerkiksi vertaamalla tutkimustuloksia aikaisempiin tutkimuksiin ja teoriaan. Tämän tutkimuksen tulokset ovat hyvin linjassa aiempien tutkimusten kanssa ja vahvistavat niitä. Samalla ne tuovat uutta tietoa erityisesti kilpailullisten alojen väyläopinnoista ja niiden merkityksestä opiskelijoille. Tämä osoittaa, kuinka merkittävässä roolissa yksilölliset kokemukset ja kertomisen konteksti ovat tutkimustulosten ymmärtämisessä ja tulkinnassa. Vaikka tulokset vahvistavat aiempia havaintoja, ne korostavat myös sitä, miten kilpailulliset väylät voivat luoda sekä

mahdollisuuksia että haasteita, mikä tekee opiskelijoiden kokemusten dokumentoinnista entistä tärkeämpää tulevaisuuden tutkimuksessa.

6.3 Jatkotutkimusaiheet

Tutkimuksen tarkastelun kohteena olleeseen väylään kiinnittyy vahva kilpailullisuuden ja paineen elementti. Opiskelijoiden kertomuksissa ilmeni epävarmuuden ja toivon tasapainottelu, vaikka luottamus omaan kyvykkyyteen olikin vahva.

Kiinnostava jatkotutkimuksen aihe olisi tutkia, miten avoimen väylältä tutkintokoulutukseen pääsevät integroituvat yliopistoon ja kuinka opinnot sujuvat tutkintokoulutuksessa (Joutsen, ym., 2020). Olisi myös tärkeää tarkastella, millaisia pitkäaikaisia vaikutuksia väyläopinnoilla on heidän uraansa ja elämäänsä. Lisäksi olisi tärkeää saada tietoa siitä, mitä tekevät ne, jotka eivät tule hyväksytyksi tutkintokoulutukseen.

Olisi hyödyllistä tarkastella tarkemmin väyläopiskelijoiden kokemuksia siitä, mitkä tekijät edistävät tai estävät heidän opiskeluintoaan. Tulevissa tutkimuksissa olisi hyödyllistä syventyä näiden tekijöiden vaikutuksiin opiskelijoiden hyvinvoinnin kannalta sekä tarkastella väyläopintojen aikana esiintyviä uupumuksen syitä ja seurauksia. Näin saataisiin kattavampi kuva siitä, kuinka avoimen väylän opiskelijoiden tarpeisiin voidaan vastata paremmin ja miten heidän mahdollisuuksiaan voisi parantaa.

Yhteiskunnallinen ja uusliberalistinen tasa-arvokäsitys yksilön valinnanvapauksista asettaa avoimen väylän kriittisen katseen alle ja se edellyttää myös jatkossa lisää kehittämistä ja tutkimustyötä. Vaikka avoin yliopisto-opetus on periaatteessa avointa ja saavutettavaa, sen yhteydessä tunnistettavissa olevat esteet voivat vaikeuttaa osallistumista opiskeluun. On tärkeää seurata koulutuspoliittisten päätösten, kuten aikuiskoulutustuen lakkauttamisen ja avoimen korkeakouluopetuksen maksujen noston vaikutuksia, ja tarkastella, miten avoin yliopisto ja avoimen väylä kehittyvät tulevaisuudessa. Näiden näkökulmien huomioiminen voi auttaa kehittämään avoimen yliopiston ja väyläopintojen järjestelmää siten, että se todella tukee opiskelijoiden tasa-arvoisia mahdollisuuksia koulutukseen ja sen kautta elämäntavoitteiden saavuttamista.

Lähteet

- Alho-Malmelin, M. (2010). *Avointa väylää maisteriksi - tutkimus avoimessa yliopistossa opiskelleista ja väylän kautta korkeakouluun tulleista opiskelijoista*. Turun yliopisto <https://www.utupub.fi/handle/10024/59527>
- Bathmaker, A.-M., Ingram, N. & Waller, R. (2013). Higher education, social class and the mobilisation of capitals: recognising and playing the game. *British Journal of Sociology of Education*, (34),5/6, 723-743. Haettu 18.10. 2023 <https://doi.org/10.1080/01425692.2013.816041>
- Bourdieu, P. (1986). The Forms of Capital. Teoksessa J. Richardson (toim.) *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*. (241–258). Greenwood Press.
- Braun, V. & Clarke, V. (2006) Using thematic analysis in psychology, *Qualitative Research in Psychology* 3(2), (77–101) <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Braun, V. & Clarke, V. (2021) One size fits all? What counts as quality practice in (reflexive) thematic analysis? *Qualitative Research in Psychology*,18(3) 328–352, <https://doi.org/10.1080/14780887.2020.1769238>
- da Silva Gonçalves, J. & Ikävalko, E. (2022). Ihanneopiskelijan haamu – Kyvykkyysihanteet opiskelijoiden tarinoissa. *Oppimisen ja oppimisvaikeuksien erityislehti* 32. Niilo Mäki -säätö
- Eskola, J. & Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. (7. uudistettu painos.) Vastapaino.
- Haltia, N. (2012). *Yliopiston reunalla. Tutkimus suomalaisen avoimen yliopiston muotoutumisesta*. Turun yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Turun yliopiston julkaisuja 352. Haettu 20.10.2023. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-5198-7>
- Haltia, N. (2015). Avoimen yliopiston väylä siltana avoimen ja tutkintokoulutuksen välillä *Kasvatus & Aika* 9(3) 2015, 37–51.
- Haltia, N. (2016). Avoin yliopisto ja tasa-arvon muuttuvat tulkinnat. Teoksessa H. Silvennoinen, M., Kalalahti & J. Varjo (toim.), *Koulutuksen tasa-arvon muuttuvat merkitykset. Kasvatussosiologian vuosikirja 1* (265–294). Suomen kasvatustieteellinen seura FERA, kasvatusalan tutkimuksia 73. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-5401-94-3>
- Haltia, N. & Lahtomaa, M. (2019). Toinen reitti yliopistoon. Millaisia polkuja aikuisille? *Aikuiskasvatus*,39(3), 229–237. Haettu 26.10.2023 <https://doi.org/10.33336/aik.85714>
- Haltia, N. & Lahtomaa, M. (2020) Erilaisia väylämalleja. Teoksessa Joutsen, H., Kuivalainen, T., Haltia, N., Lahtomaa, M., Patja, P., Krapu, J., Ellfolk, A., Kekäläinen, U., Savela, P. & Vuori, S. (toim.) *Marginaalista vakiintuneeksi toimintatavaksi. Ideoita avoimen väylän kehittämiseen*. (18–21). Jyväskylän yliopiston avoimen yliopiston verkkojulkaisuja. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/73036/978-951-39-8423-6.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Haltia, N., Isopahkala-Bouret, U. & Jauhiainen, A. (2019). Korkeakoulujen opiskelijavalintauudistus ja aikuisopiskelijan opiskelumahdollisuudet. *Aikuiskasvatus* 39(4), 276–289. Haettu 3.10.2023 <https://doi.org/10.33336/aik.88081>
- Haltia, N., Isopahkala-Bouret, U. & Jauhiainen, A. (2021). The vocational route to higher education in Finland: Students` backgrounds, choices and study experiences. *European Educational Research Journal* 21(3). 1–18. Haettu 18.10.2023 DOI:[10.1177/1474904121996265](https://doi.org/10.1177/1474904121996265)
- Haltia, N., Isopahkala-Bouret, U. & Mutanen, H. (2023). Getting a head start: capital inheritance and the labour market entry of Finnish business graduates. *British journal of sociology of education*, 44(4), 669–686. Haettu 18.10.2023 [10.1080/01425692.2023.2203356](https://doi.org/10.1080/01425692.2023.2203356)

- Haltia, N., Jauhiainen, A. & Isopahkala-Bouret (2018). Epätavallista reittiä yliopistoon- ilman ylioppilastutkintoa yliopistoon hakeneiden taustat ja sisäänpääsy koulutukseen. Teoksessa, R. Rinne, N. Haltia, S. Lempinen & T. Kaunisto (toim). *Eriarvoistuva maailma -tasa-arvoistava koulu?* (s. 223–245). Jyväskylä: FERA Suomen kasvatustieteellinen seura ry. Kasvatustieteen tutkimuksia 78.
- Haltia, N., Rahiala, E., Leskinen, L. (2018). Osaamista, sivistystä, hyvinvointia – Aikuiskoulutuksen koetut hyödyt. *Kasvatus* 49(1), 81–88. Haettu 15.2.2024
- Helenius, J., Salonen-Hakomäki, S.-M., Vilkka, H., Saaranen-Kauppinen, A. & Eskola, J. (2015). Teorian ja empirian vuoropuhelu tutkimuksessa: reflektioita ja ratkaisuja. Teoksessa S. Aaltonen & R. Högbäck (toim.) *Umpikujasta oivallukseen - Reflektiivisyys empiirisessä tutkimuksessa* (s. 191–220). Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 164.
- Hurri, R. (2003). *Joustava siirtyminen. Avoimen yliopiston opiskelijasta yliopiston perusopiskelijaksi*. Jyväskylä: Jyväskylän avoin yliopisto.
- Hyvärinen, M. & Löyttyniemi, V. (2005). Kerronnallinen haastattelu. Teoksessa J. Ruusuvaara & L. Tiitula (toim.) *Haastattelu, tutkimus tilanteet ja vuorovaikutus* (s. 213-249). Vastapaino.
- Isopahkala-Bouret, U., & Haltia, N. (2024). Finnish open university education and students' transitions into and within higher education. *Journal of Praxis in Higher Education*, 6(4), 48–69. Haettu 8.9.2024 <https://doi.org/10.47989/kpdc588>
- Isopahkala-Bouret, U. & Siivonen, P. (2016). Viisikymppisten naisten neuvottelua korkeakoulutuksesta, ikääntymisestä ja työllistettävyydestä. *Aikuiskasvatus*, 36(4), 246–257. Haettu 6.1.2024 <https://doi.org/10.33336/aik.88510>
- Isopahkala-Bouret, U., Kosunen, S & Haltia (2024). University graduates' perceptions of institutional hierarchies. The case of Finnish master's degree in business administration and economics. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 68(1), 79-91. Haettu 15.4.2024 <https://doi.org/10.1080/00313831.2023.2266706>
- Isopahkala-Bouret, U., Aro, M & Ojala K. (2021). Positional competition in a binary system: the case of Finnish higher education. *Tertiary Education Management* 27, 143–159. Haettu 1.1.2024 <https://doi.org/10.1007/s11233-021-09070-8>
- Jacobs, L. A. (2013). A vision of equal opportunity in postsecondary education. Teoksessa H.-M. Meyer, E. P. St. John, M. Chankseliani and L. Uribe (toim.), *Fairness in Access to Higher Education in a Global Perspective: Reconciling Excellence, Efficiency, and Justice*. (s. 41–56). Boston: Sense Publishers.
- Joutsen, H., Kuivalainen, T., Haltia, N., Lahtomaa, M., Patja, P., Krapu, J. Ellfolk, A_K., Kekäläinen, U., Savela, P. & Vuori, S. (toim.). (2020). *Marginaalista vakiintuneeksi valintatavaksi. Ideoita avoimen väylän kehittämiseen*. Jyväskylän yliopiston avoimen yliopiston verkkojulkaisu. Haettu 18.10. 2023 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-8423-6>
- Joutsenvirta, M. & Salonen, A.O. (2020). *Sivistys vaurautena. Radikaalisti, mutta lempeästi kohti kestävää yhteiskuntaa*. Basam Books Oy.
- Järveläinen V.- P. (2010). Näkökohtia teorian ja empirian vuorovaikutuksesta. *Metsätieteen aikakauskirja* 2010 (2) artikkeli 5746. Suomen Metsätieteellinen Seura ry. Haettu 15.4.2024 <https://doi.org/10.14214/ma.5746>
- Järvinen, I. (2023). Koulutuksellisten oikeuksien uusi luku? Korkeakoulujen lukukausimaksujen oikeudellista arviointia. *Tiedepolitiikka*, 48(4), 6–17. Haettu 12.2.2024 <https://doi.org/10.58957/tp.131315>
- Karhunen, H., Pekkarinen, T. Suhonen, T. & Virkola, T. (2022). *Opiskelijavalintauudistuksen seurantatutkimuksen loppuraportti*. (VATT muistiot 67). Valtion taloudellinen tutkimuskeskus. Haettu 5.1. 2024 <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-274-287-2>

- Kinnari, H. (2020). Elinikäisestä kasvajasta kykypääomakoneeksi: Elinikäinen oppiminen yrittäjämäisen talouden aikakaudella. *Aikuiskasvatus*, 40(49), 305–319. Haettu 15.10.2023 <https://doi.org/10.33336/aik.100535>
- Korhonen, M., Siivonen, P., Isopahkala-Bouret, U., Mutanen, H. & Komulainen, K. (2023). Young and/but successful: business graduates performing themselves as valuable labouring subjects. *Journal of Youth Studies*. Haettu 1.5.2024 <https://doi.org/10.1080/13676261.2022.216135>
- Kosunen, S & Haltia, N. (2018). Valmennuskurssit ja koulutuskuluttauus: tutkimus kurssijärjestäjien puhetoivoista. *Sosiologia* 55(2), 167–183. Haettu 15.2.2024 <https://journal.fi/sosiologia/article/view/124341>
- Kosunen, S. & Seppänen, P. (2015). The transmission of capital and a feel for the game: Upper-class school choice in Finland. *Acta Sociologica*, 58(4), 329–342. Haettu 19.2.2024 <https://doi.org/10.1177/0001699315607968>
- Kosunen, S., Haltia, N., Saari, J., Jokila, S. & Halmkrona, E. (2021). Private Supplementary Tutoring and Socio-economic Differences in Access to Higher Education. *High Education Policy* 34, 949–968. Haettu 5.2.2024 <https://doi-org.ezproxy.utu.fi/10.1057/s41307-020-00177-y>
- Kosunen, S., Niemi, A-M., & Laaksonen, M. (2022). Class, migrant background and misrecognition of capital in the university admission. *Ethnography and Education*, 17(4), 368–38 Haettu 21.2.2024 <https://doi.org/10.1080/17457823.2022.2089534>
- Kosunen, T. (2021) *Kohti saavutettavampaa korkeakoulutusta ja korkeakoulua*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2021:35 Haettu 3.1.2024 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-838-0>
- Käyhkö, M. (2017). Keinumista kahden maailman välissä: Työläistaustaiset naiset, yliopisto-opiskelu ja muuttuva suhde kotimaailmaan. *Sosiologia*, 54(1), 6–22. Haettu 15.5.2024 <https://journal.fi/sosiologia/article/view/124280>
- Lahtomaa, M. (2023). “Sithän mul on mahdollisuus pätevänä hakea mihinkä tahansa” Avoimen väylän kautta valittujen aikuisopiskelijoiden neuvottelua koulutettavuudestaan ja työllistettävyydestään. *Aikuiskasvatus*, 43(1–2), 42–54. Haettu 1.10.2023 <https://doi.org/10.33336/aik.127922>
- Lahtomaa, M., Haltia, N. & Jauhiainen, A. (2024). ”Hinta hieman rajoittaa käsitystä kaikille tasavertaisesta koulutusmahdollisuudesta” – opiskelijoiden kokemuksia avoimen yliopiston opintomaksuista. *Kasvatus* 2 s. 167–185.
- Laitinen, M. (2010). Kontekstin ja teorian hahmottamisen taito. Teoksessa J. Hurtig, M. Laitinen & K. Uljas-Rautio (toim.) *Ajattele itse – Tutkimuksellisen lukutaidon perusteet*. PS-kustannus.
- Liljander, J-P. (2012). Pierre Bourdieu. Koulutus, symbolinen väkivalta ja yhteiskunnallinen eriarvoisuus. Teoksessa T. Aittola (toim.), *Kasvatussosiologian suunnannäyttäjiä*. (s. 138–160). Gaudeamus
- Marginson, S (2018). Equity. Teoksessa B. Cantwell, S. Marginson & A. Smolentseva (toim.), *High Participation System of Higher education* (151-179). Oxford: Oxford University Press.
- McCowan, T. (2016). Three dimensions of equity of access to higher education, Compare: *A Journal of Comparative and International Education*, 46(4), 645-665. Haettu 11.1.2024 <http://dx.doi.org/10.1080/03057925.2015.1043237>
- Mikkonen, S. & Korhonen, V. (2018). Työläistaustaiset yliopisto-opiskelijat ja koulutusmahdollisuuksien tasa-arvo. *EUROSTUDENT VI- tutkimuksen artikkelisarja*. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:4. Haettu 17.3.2024 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-547-1>

- Määttä, P. (2006). Yksilölliset valinnat, kouluttautumisen ulkoiset ehdot ja tehokas opiskelu. Teoksessa J. Ursin & J. Välimaa (toim.), *Korkeakoulutus teoriassa. Näkökulmia ja keskustelua* (s. 215–234). Jyväskylä: koulutuksen tutkimuslaitos, Jyväskylän yliopisto.
- Nori, H. (2011). Keille yliopiston portit avautuvat? Tutkimus suomalaisiin yliopistoihin ja eri tieteenaloille valikoitumisesta 2000-luvun alussa. Turun yliopiston julkaisuja. Haettu 12.6.2024 <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-4526-9>
- Nori, H., Juusola, H., Kohtamäki, V., Lyytinen, A. & Kivistö, J. (2021). *Korkeakoulutuksen saavutettavuus ja tasa-arvo Suomessa ja verrokkimaissa*. GATE-hankkeen loppuraportti. Helsinki: Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2021:12. Haettu 20.12.2023 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-057-8>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö (VN/31464/2023). Lausuntopyyntö ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen toiminnasta perittävistä maksuista annettujen valtioneuvoston asetusten muuttamisesta. <https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=5f4cd09c-cdde-4369-9dad-b5facd6fb347>
- O'Shea, S. (2020). Crossing boundaries: rethinking the ways that first-in-family students navigate 'barriers' to higher education. *British Journal of Sociology of Education*, 41(1), 95–110. haettu 1.6.2024 <https://doi.org/10.1080/01425692.2019.1668746>
- Pesonen, H.V., Nieminen, J.H., Vincent, J., Waltz, M., Lahdelma, M., Syurina, E.V. & Fabri, M. (2023). A socio-political approach on autistic students' sense of belonging in higher education. *Teaching in Higher Education*, 28(4), 739–757. Viitattu 13.3.2024 <https://doi.org/10.1080/13562517.2020.1852205>
- Piesanen, E. (2005). Yliopisto-opiskelijaksi vaihtoehtoisin poluin. Näkökulmia ammattilisten ja avoimen yliopiston kautta yliopisto- opiskelijaksi siirtymisestä. Jyväskylän yliopisto: Koulutuksen tutkimuslaitoksen tutkimusselosteita 20
- Power, S. (2012). From redistribution to recognition to representation: social injustice and the changing politics of education. *Globalisation, Societies and Education*, 10(4), 473–492. Haettu 20.2.2024 <http://dx.doi.org/10.1080/14767724.2012.735154>
- Puusa, A., & Juuti, P. (2020). Tieteenfilosofia ja laadullisen tutkimuksen taustaoletukset. Teoksessa A. Puusa & P. Juuti. (toim.) *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Gaudeamus OY.
- Reay, D. (2015). Habitus and the psychosocial: Bourdieu with feelings. *Cambridge journal of education*, 45(1), 9–23. Haettu 1.4.2024 <https://doi.org/10.1080/0305764X.2014.990420>
- Reay, D. (2018). Working class educational transitions to university: The limits of success. *European journal of education* 53(4) 528-540. Haettu 1.2. 2024 <https://doi.org/10.1111/ejed.12298>
- Reay, D. (2021). The working classes and higher education: Meritocratic fallacies of upward mobility in the United Kingdom. *European journal education* 56(1) 53–64. Haettu 12.10.2023 <https://doi.org/10.1111/ejed.12438>
- Repo, S., Vuoksenranta, S-T & Ruokolainen, O. (2014) Kuinka avoimen yliopiston opiskelija yhdistää opiskelun, työn ja perheen. *Aikuiskasvatus* 4 259–268.
- Riehl, C. (2001). Bridges to the Future: The Contributions of Qualitative Research to the Sociology of Education. *Sociology of Education*, 74, 115–134. <https://doi.org/10.2307/2673257>
- Rinne, R., Jauhiainen, A., Tuomisto, H., Alho-Malmelin, M., Halttunen, N. & Lehtonen, K. (2003). *Avoimen yliopiston opiskelija, kokovartalokuvasta eriytyneisiin muotokuviiin*. Turku: Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan julkaisuja A:200.

- Ronkainen, S., Pehkonen, L., Lindblom-Yläne, S. & Paavilainen, E. (2011). Tutkimuksen voimasanat. WSOY.
- Savela, P. & Joutsen, H. (2020) TRY-hankkeen tavoitteet osana opiskelijavalintojen uudistusta. Teoksessa Joutsen, H., Kuivalainen, T., Haltia, N., Lahtomaa, M., Patja, P., Krapu, J., Ellfolk, A., Kekäläinen, U., Savela, P. & Vuori, S. (toim.) *Marginaalista vakiintuneeksi toimintata- vaksi. Ideoita avoimen väylän kehittämiseen.* (12–17). Jyväskylän yliopiston avoimen yliopiston verkkojulkaisuja.
<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/73036/978-951-39-8423-6.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Siivonen, P. (2023). Yrittäjämäisiä ja työllistettäviä korkeakoulutettuja kasvattamassa: menestyjiä vai uupuneita suorittajia? *Ammattikasvatuksen Aikakauskirja* 25(4) 66-73.
- Silvennoinen, H., Kalalahti, M. & Varjo, J. (2016). Globalisaatio, markkinaliberalismi ja koulutuspolitiikan muutos. Teoksessa H. Silvennoinen, M. Kalalahti & J. Varjo (toim.), *Koulutuksen tasa-arvon muuttuvat merkitykset. Kasvatustieteellisen vuosikirja 1* (265–294). Suomen kasvatustieteellinen seura FERA. kasvatusalan tutkimuksia 73. Haettu 30.9. 2023 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-5401-94-3>
- TRY (2019). *Toinen reitti yliopistoon.* <https://www.avoin.jyu.fi/fi/avoinyliopisto/hankkeet/try>.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2009). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi (9. uudistettu painos.) Tammi.
- Valtioneuvosto (2023). *Hallitusohjelma 2023. Valtioneuvoston julkaisuja 2023:58* Haettu 10.10.2023 <https://valtioneuvosto.fi/hallitukset/hallitusohjelma#/5/3>
- Vipunen 2023. *Opetushallinnon tilastopalvelu.* <https://vipunen.fi/fi-fi/yliopisto/Sivut/Avoin-yliopisto-opetus-ja-taydennyskoulutus.aspx>
- Välimaa, J & Muhonen, R. (2018). Reproducing Social Equality across the Generations: The Nordic Model of High Participation Higher Education in Finland. Teoksessa B. Cantwell, S. Marginson & A. Smolentseva (toim.), *High Participation System of Higher education* (358-385). Oxford University Press.

Liitteet

Liite 1. Haastattelurunko

Taustatiedot

- - Ikä
- - Koulutustausta, suoritettut tutkinnot
- - Vanhempien koulutukset ja ammatit

1. Aloituskysymys: Kerro vähän itsestäsi ja elämäntilanteestasi tällä hetkellä

- Oletko toisella asteella, välivuotta viettävä, työelämässä tai muuta?
- Missä roolissa avoimen opiskelu on elämässäsi tällä hetkellä?
- Mikä on perhetilanteesi?
- (Tässä yhteydessä ehkä luontevaa kysyä myös ikä)

2. Miten kuvailisit koulutuspolkuasi lapsuudesta tähän päivään?

- Millainen oppilas olit koulussa?
- Miten kotona suhtauduttiin koulunkäyntiin? (Tässä yhteydessä voi kysyä vanhempien koulutuksia ja ammatteja)
- Mihin jatkoit peruskoulun jälkeen? Mitkä tekijät vaikuttivat päätökseesi?
- Mitä sitten tapahtui...? (Tästä jatkaen yksilöllisesti sen mukaan, millaisiin koulutuksiin oli hakeuduttu.)

3. Miten aloitit xxx väyläopinnot?

- Miten sait tietää väyläopinnoista?
- Mikä oli elämäntilanteesi? Miten se vaikutti opintojen aloittamiseen?
- Mitä ajattelet kauppatieteen väylän kurssien järjestelyistä?
- Mihin kauppatieteen alan hakukohteeseen aiot hakea? Miten valitsit eri kohteiden väliltä? (jos ei vielä tiedä, puhutaan siitä)

4. Millaisina olet kokenut avoimen yliopiston opinnot?

- Miten avoimessa opiskelu on vaikuttanut elämääsi?
- Mikä on ollut sinulle vaikeaa? Entä mikä on ollut sinulle helppoa?
- Miten rahoitat opintosi avoimessa?
- Oletko tutustunut muihin kauppatieteen väylän opiskelijoihin? Millainen ryhmähenki teillä on väylässä opiskelevien kesken?
- Millaiset tekijät ovat tukeneet opintojasi ja niiden jatkamista?
- Miten kurssit ovat sujuneet? Millaisia arvosanoja olet saanut?
- Jos et opiskelisi avoimessa yliopistossa, mitä muuta olisit tehnyt sen sijaan (esim. ajankäyttö)?

5. Mitkä tekijät vaikuttivat päätökseesi hakea avoimen väylällä tutkinto-opiskelijaksi xxx alan koulutukseen?

- Mistä olet saanut tietoa tutkinto-opiskelijaksi hakeutumisesta (onko tietoa ollut saatavilla riittävästi ja riittävän helposti)? Millaista neuvontaa / ohjausta olisit kaivannut lisää?
- Oletko hakenut aiemmin tutkinto-opiskelijaksi yliopistoon? Millä hakuväylällä?

- Käytätkö muita hakuväyliä (mitä)? Oletko harkinnut hakemista eri yliopistoihin?
- Koetko kilpailua väylähaussa? Entä kursseilla? Millaista, miten se on ilmennyt/ilmenee?

6. Mitä ajattelet avoimen väylästä hakutapana korkeakoulutukseen?

- Millaisena mahdollisuutena näet avoimen väylän? Onko se realistinen vaihtoehto päästä opiskelemaan?
- Näetkö avoimen yliopiston ja väylän kautta tutkinto-opiskelijaksi hakeutumisen kaikille tasavertaisena koulutusmahdollisuutena?
- Mitä ajattelet avoimen yliopiston opintojen ja siten väylän maksullisuudesta?
- Kenelle ajattelet avoimen väylän erityisesti sopivan?
- Miten kehittäisit avointa yliopistoa ja avoimen väylää?

7. Millaisia odotuksia ja ajatuksia sinulla on mahdollisten tulevien tutkinto-opintojen suhteen?

- Millaisen pohjan ajattelet avoimen yliopiston opintojen antaneen sinulle tutkinto-opiskelua ajatellen?
- Miten siirtymä tutkinto-opiskelijaksi muuttaisi arkeasi ja talouttasi? Miten aiot rahoittaa opintosi?
- Mitä teet, jos et tule valituksi tutkinto-opiskelijaksi?
- Miten ajattelet, että perheesi ja lähipiirisi suhtautuisi, jos pääsisit opiskelemaan?
- Miten ajattelet muihin väyläopiskelijoihin tutustumisen vaikuttavan tutkinto-opintoihisi, jos pääsisit opiskelemaan?
- Mikä motivoi sinua opiskelemaan ja suorittamaan tutkinnon?
- Mitä odotat tutkinto-opinnoilta? Millaisia haasteita arvelet tutkinto-opiskelun tuovan sinulle?

8. Millaisia tulevaisuuden suunnitelmia sinulla on?

- Mitä odotat tulevaisuudelta? Millaista hyötyä arvelet opintojen ja mahdollisen tutkinnon tuovan sinulle?
- Millaisia ovat uratavoitteesi? Missä määrin arvelet saavuttavasi nämä tavoitteet väyläopintojen / tutkinnon avulla?
- Jos ajattelet nyt tekemiäsi ratkaisuja ja valintoja, niin miten tyytyväinen olet elämässäsi tekemiisi koulutus- ja urapolkuvaihtoihin? Mitä valitsisit koulutus- ja / tai urapolullasi nyt toisin? Mihin valintoihisi olet erityisen tyytyväinen?
- Jos ajattelet omaa elämäsi viiden vuoden kuluttua, mitä ajattelet, että siihen kuuluu?

9. Lopetus: Olemme nyt keskustelleet monista asioista liittyen koulutuspolkuusi ja opiskeluusi. Onko jotain muuta, mihin haluaisit vielä palata ja täydentää aiemmin puhuttua?

- Onko jotain sellaista, mitä en ole osannut kysyä, mutta joka liittyy tähän asiaan ja mitä haluaisit kertoa?
- Voimmeko siis lopettaa haastattelun tähän?
- Olisitko halukas osallistumaan mahdolliseen seuranta-haastatteluun myöhemmin?

Liite 2. Tieteellisen tutkimuksen tietosuojailmoitus

1. Tutkimuksen rekisterinpitäjä

Turun yliopisto, FI-20014 Turku

2. Tutkimuksen vastuullinen johtaja tai siitä vastaava ryhmä

Nimi: Nina Haltia

Osoite: Educarium/Assistentinkatu 5, 20014 Turun yliopisto

Puhelinnumero: 050 339 7498

Sähköpostiosoite: nina.haltia@utu.fi

3. Tietosuojavastaavan yhteystiedot

Turun yliopiston tietosuojavastaavan yhteysosoite: dpo@utu.fi

4. Tutkimuksen suorittajat

Seuraavilla henkilöillä on oikeus käsitellä tutkimusrekisterin tietoja:

Tutkimuksen vastuullinen johtaja, yliopistotutkija Nina Haltia (Turun yliopisto), valtiotieteiden kandidaatti Heidi Kangas (Turun yliopisto), kasvatustieteen kandidaatti Erika Carlson (Turun yliopisto) sekä muut mahdolliset (tulevat) tutkimusryhmän jäsenet ja opinnäytteen tekijät.

5. Yhteyshenkilö tutkimusrekisteriä koskevissa asioissa

Nimi: Nina Haltia

Osoite: Educarium/Assistentinkatu 5, 20014 Turun yliopisto

Puhelinnumero: 050 339 7498

Sähköpostiosoite: nina.haltia@utu.fi

6. Tutkimusrekisterin nimi

Tutkimus xxx väylän ja xxx väylän opiskelijoista

7. Henkilötietojen käsittelyn tarkoitus

Tutkimuksessa tarkastellaan xxx-yliopiston avoimena yliopisto-opetuksena järjestettävissä väyläopinnoissa opiskelevien kokemuksia väyläopiskelusta, tulevaisuudensuunnitelmia ja ajatuksia suhteessa tutkinto-opiskelijaksi hakeutumiseen. Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Halutessaan haastateltavat voivat osallistua myös mahdollisesti myöhemmin tehtäviin seurantahaastatteluihin.

Aineisto kerätään osana Vaihtoehtoiset reitit yliopistoon ja korkeakoulutukseen pääsyn tasa-arvo (VAIHTAS) -hanketta. Kyselyaineisto tallennetaan ja haastattelut tallennetaan ja litteroidaan.

Tutkimuksen tuloksia voidaan julkaista opinnäytetöissä, tutkimusraporteissa ja tieteellisissä julkaisuissa.

8. Henkilötietojen käsittelyn oikeusperuste

Henkilötietojen käsittelyn peruste on EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen artikla 6 tai artikla 9.

EU:n yleinen tietosuoja-asetus, artikla 6, kohta 1 (valitse yksi peruste kuhunkin käyttötarkoitukseen):

rekisteröidyn suostumus

rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattaminen

säädökset:

yleistä etua koskeva tehtävä/rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttö

tieteellinen tai historiallinen tutkimus tai tilastointi

tutkimusaineistojen ja kulttuuriperintöaineistojen arkistointi

rekisterinpitäjän tai kolmannen osapuolen oikeutettujen etujen toteuttaminen

mikä oikeutettu etu on kyseessä:

EU:n yleinen tietosuoja-asetus, artikla 9 (erityiset henkilötietoryhmät):

rekisteröidyn suostumus

yleisen edun mukainen arkistointitarkoitus, tieteellinen tai historiallinen tutkimus, tilastointi

9. Mitä henkilötietoja tutkimusaineisto sisältää

Kyselyllä kerättäviä tietoja ovat ikä, sukupuoli, aiemman koulutuksen taso, tieto siitä, millaisia valintareittejä vastaaja aikoo käyttää hakeutuessaan korkeakouluun sekä yleiset ajatukset väylällä opiskelusta. Haastatteluissa kerätään tietoja opiskelijoiden taustoista, koulutus- ja urapoluista, tavoitteista sekä kokemuksista ja ajatuksista liittyen avoimessa yliopistossa opiskeluun, avoimen yliopiston väylään ja tutkinto-opiskeluun. Kaikkien tietojen antaminen on tutkimukseen osallistuvilla vapaaehtoista.

10. Mistä lähteistä henkilötietoja kerätään

Vastauspyyntö ja linkki sähköiseen kyselyyn lähetetään xxx-yliopiston xxx väyläopiskelijoiksi sekä xxxväyläopiskelijoiksi syksyllä 2022 ja syksyllä 2023 ilmoittautuneille sähköpostin kautta. Kyselyssä pyydetään haastatteluun halukkaita jättämään yhteystietonsa tutkijoiden yhteydenottoa varten.

11. Tietojen siirto tai luovuttaminen tutkimusryhmän ulkopuolelle

Haastattelutallenteet voidaan luovuttaa palveluntarjoajalle litteroinnin suorittamiseksi.

12. Tietojen siirto tai luovuttaminen EU:n tai Euroopan talousalueen ulkopuolelle

Tietoja ei siirretä tai luovuteta EU:n tai Euroopan talousalueen ulkopuolelle.

13. Automatisoitu päätöksenteko

Automaattisia päätöksiä ei tehdä.

14. Henkilötietojen suojauksen periaatteet

Tiedot ovat salassa pidettäviä

Salassapitoperuste: Tutkittavien henkilötietojen suojaaminen

Aineiston suojaaminen: Aineisto säilytetään Turun yliopiston verkkolevyllä.

Tietojärjestelmissä käsiteltäviä tietoja suojataan seuraavin keinoin:

käyttäjätunnus salasana käytön rekisteröinti kulunvalvonta

muu, mikä:

Suorien tunnistetietojen käsittely:

Suorat tunnistetiedot poistetaan analysointivaiheessa

Aineisto analysoidaan suoraan tunnistetiedoin, koska (peruste suorien tunnistetietojen säilyttämiselle):

Haastateltavien yhteystiedot säilytetään jatko-haastatteluja varten tietoturvallisesti. Aineisto koodataan niin, että mahdollisten seuranta-haastatteluiden kohdalla on mahdollista yhdistää saman henkilön haastattelut toisiinsa. Suostumus yhteystietojen säilyttämiseen pyydetään haastattelun yhteydessä ja jatko-haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista.

15. Henkilötietojen käsittely tutkimuksen päättymisen jälkeen

Tutkimusrekisteri hävitetään

Tutkimusrekisteri arkistoidaan ilman tunnistetietoja tunnistetiedoin

Aineisto arkistoidaan tietoturvallisesti yliopiston verkkolevylle, jossa sitä säilytetään kymmenen vuotta tutkimuksen päättymisen jälkeen. Pääsy aineistoon on Nina Haltialla, Heidi Kankaalla sekä muilla mahdollisilla (tulevilla) tutkimusryhmän jäsenillä.

16. Rekisteröidyn oikeudet ja niiden mahdollinen rajoittaminen

Rekisteröidyllä on oikeus pyytää rekisterinpitäjältä pääsy itseään koskeviin henkilötietoihin sekä oikeus pyytää kyseisten tietojen oikaisemista taikka käsittelyn rajoittamista ja vastustaa käsittelyä. Seuraavista rekisteröidyn EU:n yleisen tietosuojasetuksen mukaisista oikeuksista poiketaan tässä tutkimuksessa seuraavilta osin: Rekisteröidyllä on oikeus tietojensa poistamiseen (artikla 17). Oikeutta henkilötietojen poistamiseen ei sovelleta tieteellisessä tai historiallisessa tutkimustarkoituksessa silloin, kun poisto-oikeus todennäköisesti estää tai vaikeuttaa käsittelyä.

Rekisteröidyllä on oikeus tehdä valitus valvontaviranomaiselle.

Liite 3. Haastattelukutsu

Hei!

Suoritatko parhaillaan tai oletko suorittanut xxx-yliopiston avoimessa yliopistossa xxx-väyläopintoja? Oletko hakeutumassa tutkinto-opiskelijaksi? Teemme tutkimusta xxx väylän opiskelijoista ja olisimme kiinnostuneet kuulemaan kokemuksiasi ja ajatuksiasi opiskelusta ja väylästä. **Pyytäisimme Sinua vastaamaan lyhyeen kyselyyn** (vastaaminen vie noin 2 min).

Kyselylomakkeen lopussa **voit jättää yhteystietosi, mikäli olisit kiinnostunut osallistumaan haastatteluun**. Haastatteluun osallistuminen saattaa auttaa sinua selkeyttämään omia tavoitteitasi ja ajatuksiasi opiskeluista, mutta osallistuminen ei vaikuta tutkinto-opiskelijaksi pääsyyn. Tarkoituksemme on haastatteluin selvittää xxx väyläopintoja suorittaneiden koulutus- ja urapolkuja, tavoitteita, kokemuksia ja ajatuksia opiskelusta, väylästä ja tutkinto-opiskelusta.

Haastattelut toteutetaan etäyhteydellä Zoomissa. Haastattelut kestävät noin 60–90 minuuttia ja ne tallennetaan ja litteroidaan. Kyselyn vastaukset sekä haastattelussa käydyt keskustelut ovat ehdottoman luottamuksellisia. Aineistoa säilytetään ja käsitellään sekä tutkimustulokset raportoidaan niin, että haastateltavien henkilöllisyys pysyy salassa. Tämän viestin liitteenä on tietosuojailmoitus, johon toivomme sinun tutustuvan. Vastaa mielelläni, jos sinulla on kysyttävää tutkimukseen liittyen.

Pääset kyselyyn tästä linkistä: <https://link.webropolsurveys.com/S/5275139C1ABF5A4D>

Ystävällisin terveisin,

Nina Haltia, yliopistotutkija

Kasvatustieteiden laitos, Turun yliopisto

nina.haltia@utu.fi

+358 (0) 50 3397 498